P. 4457

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

SERIA II.— ANUL II.— No. 6

50 Bani Exemplarul în toată țara

Duminică 2 Ianuarie 1921

Adevĕrul Literar și Artistic

> Un titlu nu trebue să fie o listă de bucate. Cu cât trădează mai puțin din conținut, cu atât e mai bun.
>
> LESSING

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897; CONST. MILLE 1897—1920

Prim-redactor: EMIL D. FAGURE

CRITICA

Se petrece în lumea intelectuală un lucru foarte ciudat. Publicul cititor rămâne indiferent față de opera literară a cuiva, cu toate că critica e aproape unanimă în a o proclama cea mai de seamă lucrare apărută, la noi, în ultimiĭ ani. Ziarele și revistele se întrec în laude. Autorul e tămâiat cum n'au fost de multă vreme tămâiați cei mai iluștri reprezentanți ai scrisului românesc, iar voluminoasa sa lucrare este pusă alături nu numai de cele mai bune lucrări româneștĭ de acelaș gen, dar chiar de cele mai strălucite roade ale inspirațiĭ străine. Totuși cititoriĭ păstrează față de ea o cuvenită rezervă, poate tocmaĭ din pricina acestui neînțeles entuziasm.

Iată prin urmare, că se pune din nou problema dacă critica ajută sau strică producțiunilor literare.

Nu mă gândesc să fac procesul criticiĭ și al criticilor. Rămân însă la o părere, pe care am exprimat-o, de mult, că dacă critica poate accentua un succes, în nicĭ un caz nu poate ajuta și nu poate consacra împotriva convingerii spectatorilor sau a cititorilor, o piesă de teatru, un volum de poeziĭ sau un roman.

Sunt mulți cari socot, că critica nu poate fi folositoare în nici un chip. Ei aduc ca argument faptul, că în vechime nici nu exista critică. Eneida n'a fost impusă prin ajutorul criticeĭ, care nu exista, ci s'a impus singură prin valoarea ei. Nici dușmaniĭ, nici prieteniĭ lui Virgil n'au putut dărâma sau ridica mai mult de cât îi era îngăduit, nemuritoarea poemă. Și totuși a străbătut granițele timpului fără ajutorul criticei.

Odată, pe vremuri, atunci când omenirea era obișnuită cu apariția geniilor, critica se mulțumea să fie o explicare a opereĭ de artă. Pe marginea paginilor, adăoga și ea, ceea ce era nevoe, pentru ca lumea să înțeleagă mai bine cugetarea poetului. Astăzi critica s'a redus la o simplă materie informativă, în care criticul strecoară o părere a lui, cu scopul de a o impune maselor. Lucrurile au ajuns atât de departe, în cât cei mai mulți cititori nu mai citesc sau privesc opera de artă, ci se mulțumesc să-și facă o idee despre dânsa, citind ce s'a scris despre ea. Iată un prim neajuns.

Lucru curios. Critica a înflorit totdeauna în mijlocul secetei literare și artistice. Atunci când artistul încetează să creeze vine criticul să desgroape morțiĭ și în neputința de a se ocupa de prezent, frunzărește trecutul, fără să folosească acelui trecut. „Criticul, spunea Sainte-Beuve, este secretarul publicului". Ii înlesnește prin urmare înțelegerea operei de artă. In cazul acesta, el trebue să fie sincer și obiectiv. Indată ce trece marginele îngăduite, publicul nu-l mai crede și se întâmplă ce s'a întâmplat acuma, cu autorul nostru, despre care vorbeam la început.

La noi, mai mult ca în altă parte, cititorul a perdut increderea în critic. Exagerările într'un fel sau într'altul, îl supără și supărarea îl face să nu mai citească nici chiar lucrarea de care criticul s'a ocupat.

Critica noastră e ciudată. Criteriul de judecată al ei, se bizue pe simpatiile personale ale criticului față de autor. Cenaclele își au poețiĭ lor și prozatoriĭ lor, în jurul cărora se învârtește criticul oficial. *Oficialitatea* lui consistă în a găsi, că e bun ceea ce ese din cenaclul lui și rău ceea ce vine din altă parte.

Criticiĭ noștri se împart în diferite categoriĭ. Aceia care *lansează* un talent pentru a împărți cu el o parte din glorie; aceia, care din pricina asta contestă talentul acestuia pentru a nu îngădui altor critici această parte de glorie și în sfârșit criticiĭ, ultima expresie a literatului ratat, care în răzbunarea lor se simt împinși să conteste talentul oricui. Din aceste lupte, nu păgubește decât scriitorul, care ca tot artistul „iritabile genus vatum" intră în luptă, susținând pe cei cari îl susțin.

Critica de pe vremuri a făcut școală. Există și azi uniĭ critici, care umblă pe drumul bătătorit de înaintași. In dorința lor de a-și vedea numele luminat de gloria celui pe care îl „lansează" fac un rău serviciu scriitorului. Acesta are nevoe de părarea cititorului, la care se adresează, iar cititorul e scârbit de laudele pe care le aude înainte de a-i face cunoștință.

Dacă am reveni la acea „explicare a operei literare" din trecut, am fi cu toțiĭ în câștig. Henri Becque, spunea: *„La critique, elle ne sert a rien!"* Nu e adevărat, *elle sert a quelque chose!* Ea servește pentru a sublinia calitățile și cusururile sciitoruluĭ și e folositoare, atâta vreme cât se abține dela comparațiĭ și dela catalogări. Adică, atâta vreme cât rămâne o explicare a operei de care se ocupă.

Trebue să înțeleagă că exagerările în bine nu fac un serviciu literaturei rele, precum exagerările în rău nu dărâmă opera de artă, când ea conține elementele eterne pentru menținerea ei. Vântul ori cât de puternic ar fi, nu poate smulge stejarul care își are rădăcinile bine înfipte în pământ. Criticul care atacă cu vehemență și fără convingere, se aseamănă cu trântoriĭ, care mănâncă mierea din stup, dar sfârșesc prin a fi uciși și mierea tot rămâne.

Emile Fagnet, prin mâna căruia a trecut toată literatura franceză contemporană, se simțea nenorocit stiind că articolul lui ar putea influența insuccesul unei opere și lua câștigul unui autor. Ai dreptul să discuți ideile, spunea el, dar n'ai dreptul să împedici vânzarea. Trebue să ști să scri în jurul subiectului ales de cel pe care îl cercetezi. Să spuĭ că nu convii la anumite lucruri, dar n'ai dreptul să ucizi literatul cum l'a ucis Jules Lemaitre pe Georges Ohnet.

Acelaș lucru îl faci lăudându-l. Exegerările nu se potrivesc cu realitatea. După ce ți-a citit laudele tale, criticule, cititorul e deziluzionat citind opera criticată.

Vreau să termin cu încă un citat, deși se pare că am abuzat de ele. Il iau din „Dicționarul filosofic" al lui Voltaire: Un excelent critic, ar fi artistul cu o cultură desăvârșită, înzestrat cu mult gust, lipsit de invidie și de prejudecăți".

A. de Herz

C. Dobrogeanu-Gherea

Desen de S. Maur

Portretul luĭ C. Dobrogeanu-Gherea, pe care l'a desemnat d. Maur, ni se pare atât de bine caracterizat, în cât i s'ar fi cuvenit în tot cazul un loc în publicațiunea noastră. Dar există pentru aceasta și o altă rațiune. Tradiția „Adeărului literar" e intim legată de concepția socială, filosofică și literară a luĭ Gherea și de întreaga luĭ operă. Pentru răspândirea și apărarea acestora, a dus „Adevărul literar" cele maĭ înverșunate și maĭ răsunătoare lupte, cărora le-a datorit succesul său. Pe calea lor, ne găsim încă și astăzĭ, când aniĭ, cu experiența și progresele realizate într'înșiĭ, ne-au determinat la o revizuire a ideilor noastre de atuncĭ, la o destilare a lor și ne-am permis să alegem dintr'ânsele ce este durabil de ce era trecător.

De altfel Gherea este astăzĭ maĭ de actualitate ca orĭcând. Priceperea stăreĭ de lucrurĭ de azĭ, găsirea soluțiuneĭ pentru a scăpa dintr'ânsa, posibilitatea de a abate mulțimea setoasă de ideal dela cele maĭ grave rătăcirĭ, îndrumarea literatureĭ lâncezânde pe căile carĭ deschizându-ĭ nouĭ orizonturĭ, să-ĭ îngăduie o nouă ascensiune, — toate, toate acestea nu pot fi atinse decât printr'o reînviere a metodeĭ luĭ Gherea, după ce va fi fost curățată de balastul dovedit inutil, printr'o cercetare critică. Este, pentru un nou indrumător, o nouă operă de clădit pe opera luĭ Gherea. Această din urmă operă va fi pusă, sperăm că în curând, la dispoziția publiculuĭ care n'o cunoaște, de către editura „Vieței românești" care și-a asigurat dreptul de reimprimare a vechilor lucrărĭ și de imprimare a operelor postume ale răspânditoruluĭ concepțieĭ materialiste a istorieĭ în România. Multă îngrijire și multă pietate reclamă editarea acestor scrierĭ. „Critcele" de exemplu. Gherea a hezitat foarte mult să le retipărească, pentru că, după cum mi-a spus, nu credea că o poate face. fără a le revedea și preface. Dacă luĭ Gherea i-ar fi fost dat să aducă la îndeplinire această lucrare, „Criticile" sale ar fi devenit o operă nouă și poate punctul de pornire al uneĭ nouĭ lupte, decĭ mișcărĭ. Nu i-a fost dat aceasta. „Criticile" sale vor reapărea decĭ cu valoarea istorică pe care o au și cu puterea de fecundare a gândireĭ care necontestat le este proprie.

Cât despre scrierile postume, revista „Viața socialistă" a publicat un fragment care ne dă o idee de ce pot fi ele. Note, crâmpeie, ideĭ aruncate pe hârtie, materiale pentru lucrărĭ maĭ mari, carĭ, din nefericire pentru literatura noastră, s'au scoborât în mormânt odată cu cumpănitul și pătrunzătorul creier ce le plănuia și medita. O selecțiune severă va trebui să se facă, pentru ca scrierile postume să nu întunece, în loc să lumineze, personalitatea intelectuală a luĭ Gherea.

B. Br.

Schițe din câmp

Porumbarul

Vreĭ poate un porumbar înalt ca un trup, din care să plece porumbeĭ în buchete? Când aĭ să-ĭ privești am să-ți văd lumina ochilor și are să fie două pete de culoare maĭ mult, în aerul albastru ca o panglică pe care o purtaĭ anul trecut.

Vreĭ să mergem lângă fântâna de metal verde vechĭ? Apa are să curgă, sunt sigur că o să-ți placă șuvoiul spart pe lespezĭ și risipit printre pietriș.

Vreĭ poate să odihneștĭ pe banca de piatră? Dece nu-ți maĭ chinuieștĭ puțin picioarele micĭ și nu maĭ ascunzĭ în rochia ta.

I. Vinea

O scrisoare inedită a lui Caragiale

Caragiale și Ronetti Roman

D. Brănișteanu vorbind într'un număr al „Adevărului Literar" de legăturile de prietenie și de sinceră afecțiune care unea pe Caragiale de Ronetti-Roman, publică o scrisoare a celui dintâi adresată d-sale și în care Caraigale îi face cunoscută moartea prietenului și confratelui lui, autorului lui *Radu* și *Manasse*, și'și exprimă toată durerea ce îi pricinuește această moarte.

Pe la aceeași vreme, când Caragiale scria d-lui Brănișteanu, am avut și eu plăcerea de a primi o scrisoare din partea marelui nostru prozator, în care de asemeni se resfrânge durerea pe care a simțit-o la moartea tovarășului său și în care e vorba și de stăruințele lui Caragiale pentru înpământenirea lui Ronetti-Roman.

Scrisoarea aceasta, pe care o reproduc mai jos, a lui Caragiale, mi-a fost adresată în următoarele împrejurări:

Fiind în 1907 redactor al ziarului „Opinia" din Iași am publilogia copilului, articole care i-au plăcut mult lui Caragiale și într'o întrevedere avută în casa lui Ronetti-Roman cu dânsul, m'a sfătuit să le scot într'o broșură.

Amintindu-mi mai târziu — în 1908, de aceste articole, le am strâns și vândut casei de editură a *Minervei*, care nu știu de ce nu le-a publicat și au fost trecute moștenire *Cărței românești* care mi-a promis că le va publica.

Dorind să am o prefață la aceste articole, și cunoscând buna părere pe care Caragiale o avea despre ele, i-am scris rugându-l să-mi scrie această prefață.

Răspunsul său, de mai la vale, este acea prefață care trebuia să fie pusă la volumul vândut *Minervei*. Il public în întregime, deși de fapt voisem să întăresc prin publicarea lui numai ceeace d. Brănișteanu, a vrut să arate, adică dragostea mare și prietenia adâncă ce unia pe cei doui dramaturgi al noștri — dar de oarece scrisoarea ar pierde tot farmecul și tot humorul ei, o public în întregime.

Dr. I. Duscian

Iat-o.

Joi 17/30 Ian. 1908.

Wilmersdorf—Berlin
Hohenzollern pl. 4

Stimate domnule doctor
și confrate,

Pe cât m'a măgulit considerația ce-mi arăți prin scrisoarea d-tale, pe atâta firește trebuie să-mi pară rău, că nu sunt în stare a'ți răspunde spre deplina d-tale satisfacere. D-ta îmi ceri mie o prefață la un studiu pedagogic. Să las că nu prea știu ce aș putea spune, dar d-ta nu știi pe semne cât sunt de aspre la noi așa numitele granițe ale specialitățiĭ. Eu am constatat'o îndestul de dureros cu prilejul neînsemnatei mele publicațiuni de ocazie „1907". Un eminent bărbat politic mi-a tăgăduit scurt, fiindcă sunt (zice el) „artist" dreptul de a gândi — măcar asupra împrejurărilor sociale — aceasta după ce el însuși se pronunțase câțiva ani dearândul, în fiecare săptămână, cu absolută neșovăire, asupra tutulor chestiunilor de artă: de pictură, de sculptură, architectură, danț, literatură, muzică, teatru, scl.; la gramatica elementară ce'i dreptul n'a voit să gândească, lăsând-o, probabil ca nefiind chestie estetică, în seama „artiștilor". Ce ar zice eminentul meu sau alt ilustru în cazul nostru cu prefața? Se pronunță în chestiuni de pedagogie — cine?... un „artist"! A!... O!... scl!

Dar ca să vezi d-ta până unde merge la noi asprimea granițelor de autoritate, trebue să abuzez de paciența d-tale și să'ți povestesc o mică întâmplare absolut veridică. Trepădam acum câți-va ani prin antecamerele Senatului, cerșind voturi pentru încetățenirea unui cetățean de care să se fi mândrit o cetate — pentru împământenirea unui român israelit. (A murit zilele trecute și stă acum pe veci împământenit în pământul Moldovei, pe care-l iubea atât de mult. Dumnezeu să-l odihnească pe bietul meu vechi și bun prietin!) Vorbeam într'un grup de domni senatori despre meritele și patriotismul prietenului meu; când un domn senator, care se plimba de colo până colo, țifuind și aruncându-mi căutături foarte dârze, și de care, cunoscându-l destul de bine, nu îndrăsneam nici să m'apropiu, se apropie el de mine și mă interpelează foarte de sus, fără să mă salute întâiu:

— Ia'n ascultă, c'coane, ce ne tot bați capul cu jidanul aista al matali?!

Eu, neputându-i răspunde cum se cuvenea, căci aveam eu totul altă treabă acolo decât să dau lecțiuni de politeță unui sălbatic congestionat, care se vedea bine că vine dela dejun, — 'i-am răspuns blând, după un moment de gândire:

— Domnule senator, n'am venit aici să supăr pe cineva; știu cât de respectuos trebuie să mă port în această *incintă;* dar dacă am făcut, fără să gândesc, vreo necuviință sau dacă pur și simplu vă supără prezența mea — iertați-mă, mă retrag.

Ceilalți domni senatori au înțeles cât de penibilă era situația, și unul dintre ei, un boer moldovean, om de inimă și bine crescut, a intervenit și, cu un ton destul de aspru, a spus colegului:

— Da dă-ne pace, bre omule și cată-ți de treabă! Ce te amesteci dumneata nepofitit în vorba noastră?

Dar domnul congestionat n'a 'nțeles și m'a 'ndesat cu vorba:

— Mai întâiu, ce e jidanul matali?

— Literat, i'am răspuns eu umilit.

— Dar cu ce se ocupă?

— Cu agricultura.

— Undi?

— In Moldova.

— Apăi dumneata ce ești?

— Tot literat, zic și mai umilit.

— Nu te 'ntreb de aiasta... De unde ești?

— De aici...

— Nu bre omule! Ce ești? moldovean ori muntean? spuni...

— Muntean.

— Apăi, da-ne bună pace, c'coane! Aista jidan de-a noștri: ce vă amestecați dumilevoastre Muntenii?

Quasi-textual.

Am cetit câteva din articolele d-tale; știu câtă valoare au; înțeleg câtă dreptate ai când voești s'atragi atenția lumii noastre asupra celui mai important element al școalei, element la care aproape nimini nu gândește astăzi; văd și eu ca și d-ta și ca mulți alți desigur, că ar trebui s'avem și școală pentru copiii, nu numai copiii pentru școală... Dar... dar cum vrei d-ta să m'amestec și în pedagogie? S'o mai pat iarăși, spre umilirea mea și spre nenorocul publicației d-tale conștiincioase, cu cine știe ce pedagog absolut, sau și mai rău, cu cine știe ce ilustru bărbat politic? Căci, am uitat să'ți spun dintru început, când 'ți am pomenit de asprimea granițelor de autoritate, că la noi (d-ta, ca tânăr, poate nu știi încă) o seamă de oameni pot trece de gânditori universali, pot adică trece ca suverani granițele aspre pentru comunii murtori—bărbații politici. Aceștia sunt așa de gânditori și așa de universali, încât chiar specialiștilor le pot tăgădui competența în materie.

Eu nu sunt nici specialist în pedagogie, nici barbat politic; prin urmare cel mult mi-ar fi permis a spune, în prefața ce 'mi faci onoarea a'mi cere, că admir opera fiindcă autorul respectă gramatica elementară; asta cred că aș putea-o face fără primejdie din partea ilustrațiunilor politice și nici din a pedagogilor; dar atâta, înțelegi d-ta ca și mine, ca n'ar fi de ajuns pentru publicul cetitor. Așa dar, cartea d-tale, căreia'i trebuește ca tutulor cărților, și noroc pe lângă valoarea ce i-o cunosc, are nevoie de o prefață semnată de un pedagog absolut, sau, și mai sigur noroc, de un bărbat politic, — ori n'are nevoie de loc de prefață — și poate ar fi mult mai frumos de cât orice.

Nu! In interesul d-tale mai mult decât în al meu, trebuie să declin onoarea ce atât de grațios îmi propui, și tocmai pentru asta, te rog să mă consideri ca pe unul dintre cei mai buni și mai devotați prieteni ai d-tale.

Rămân cu toată stima al d-tale.

Caragiale

Instrăinare...

Cu ochii visului din mine,
Prin zarea 'nchiselor pleoape,
Hipnotic am simțit, cum vine
Surâsul tău tot mai aproape.

O, te-așteptam de 'ntotdeauna — !
Intins-am brațele 'n neștire
Și-am pus pe fruntea-ți nevăzută
Cununa de 'ndumnezeire.

Dar, — prea curând! —, ni se desprinse
De peste gene vălul ceții,
Și ne-am privit, prin vise 'nvinse,
Cu ochii treji-deschiși ai vieții!

Și-am stat mirați: — noi suntem oare...?
Și două taine 'nstrăinate,
Doi Sfincși, au stat să se măsoare
Cu mari pupile dilatate.

Cetatea care visează...

O criptă-i cetatea cu mia de porți,
In hainele vieții trec umbre de morți,
Doar ornicul vremii se mișcă 'nainte,—
Cetatea visează aduceri aminte!

Talazuri de mare bat zidul și-l rod,
Surâde în visuri un palid norod,
Nu-i nimeni s'arunce 'n lugubra lor pace
Cuvântul ce știe blestemul desface —

Nu-i nimeni să-l zică vrăjitul: «Voesc!»
Talazuri în noapte năvalnic izbesc...
Un dangăt de-osândă 'n vecie se bate —
Și marea pătrunde, mugind, în cetate!

A. Toma

Viața pământului și Sinteza primăverii *)

Descoperirea nouă și senzațională comunicată de savantul Auguste Lumière, Institutuluĭ Franței, o caracterizează d-rul Emile Weil, — cronicarul revisteĭ Semaine médicale — cu termeniĭ: *„Sinteza primăverii"*. Explicațiile ce s'au dat până astăzi fenomenuluĭ învierii natureĭ, odată cu venirea primăverii a fost fundamental greșită și neștiințifică.

De sigur, că cu toțiĭ ne închipuiam până astăzi că dacă primăvara toată natura învie, pământul se acopere ca un covor verde iar pomiĭ înfloresc, toată această minune a învierii s'ar datora razelor calde ale Soareluĭ. Lumière ne dovedește că suntem într'o profundă eroare. Pământul, în toată activitatea sa prodigioasă din timpul primăverii, a vereĭ și a toamneĭ se comportă ca o ființă *vie*.

Se știe, că activitatea tuturor organismelor, dela celula infinit de mică până la cele maĭ complexe din scara zoologică, este urmată de o eliminare de *otrăvurĭ*, reziduirile diverselor combinațiunĭ și reacțiunĭ biofisiologice care au loc în corpul acestor organisme.

Se știe, că omul ca și celelalte animale superioare elimineză otrăvurile-reziduurĭ din corpul luĭ prin urină, sudoare, fibre, etc.

Chiar și activitatea creeruluĭ, orice muncă intelectuală, lasă în urma eĭ o cantitate de otrăvurĭ, care se elimineză afară din creer în tot timpul somnuluĭ.

Imbătrânirea omuluĭ, arterioscleroza e datorită tocmaĭ acestor otrăvurĭ care nu maĭ pot fi eliminate cu totul. O întinerire a organismuluĭ s'ar putea realiza, curățindu-l și spălându-l printr'un regim lactat, ianhidric și o medicație specială. Eĭ bine Auguste Lumière ne dovedește că acelașĭ lucru se întâmplă și cu pământul, glia, mama noastră comună pe care ne naștem, care ne hrănește și care la urmă ne primește în sânul eĭ pentru vecie.

In tot timpul vereĭ și al toamneĭ el se încarcă, ca orice organism cu o enormă cantitate de toxine, de otrăvurĭ, făcându-l într'un moment dat incapabil de a funcționa, de a da naștere celeĭ maĭ micĭ viețățĭ vegetale. Că *nu* razele calde ale Soareluĭ de primăvară fac ca iarba să crească și pomiĭ să înflorească se dovedește ușor, luând o cantitate de pământ muncit adică o țărna care a fost sediul uneĭ vegetațiĭ normale vara și apoĭ punând-o în condițiĭ de căldură care realizează artificial temperatura primăverii. Vom vedea că acest pământ rămâne steril, fără un fir de iarbă pe el! Alțĭ cercetătorĭ, botaniștĭ de seamă, au atribuit învierea natureĭ în timpul primăvereĭ unor *microbĭ nitrificatorĭ* din sol, care s'ar hrăni cu compușiĭ amoniacalĭ proveniți din fel de fel de resturĭ organice din pământ și le-ar transforma în nitrațĭ care la rândul lor ar forma hrana indispensabilă semințelor aflate în pământ și prin urmare acțiuneĭ acestor microbĭ, care ar lucra numaĭ primăvara s'ar datora toate podoabele pământuluĭ primăvara!

Dar Lumière dovedește prin experiențe de laborator că aceștĭ microbĭ nitrificatorĭ se înmulțesc și-șĭ continuă acțiunea lor *in vitro* în tot timpul anuluĭ, *iarna ca și vara*, numaĭ să fie pușĭ în condițiĭ prielnice!

Iată teoria nouă a luĭ Lumière: Când vine iarna pământul e plin de substanțe toxice, de otrăvurĭ, ca orice organism care a muncit.

Otrăvurile provin din secrețiunile rădăcinilor, din descompunerea frunzelor moarte, și a plantelor anuale care au murit la apariția friguluĭ iarneĭ. Cât timp otrăvurile acestea vor rămânea în pământ, germinația nu se va face și iarba nu va crește. Cum vor sosi însă ploile marĭ dela finele iernei și începutul primăevriĭ, care vor disolva și antrena cu ele otrăvurile pământuluĭ, organismul pământuluĭ va întineri și vegetația va reapărea.

Vom expune aci experiențele de laborator cu care *Lumière* dovedește exactitatea științifică a experienței sale.

In luna Noembrie el ia dintr'o grădină o cantitate oarecare de pământ ce a fost utilizat în tot timpul verii, și-l divide în 2 loturi identice. Primul lot îl stropește numaĭ cu apă distilată și constată că rămâne steril, nicĭ un fir de iarbă nu răsare pe el. Pe al doilea lot îl spală tot cu apă distilată dar de foarte multe orĭ așa că spălătura să fi târât după ea toate substanțele vătămătoare care erau în pământ.

După câteva zile, la suprafața acestuĭ pământ răsar, în toiul iernei fire de iarbă, care cresc se înmulțesc și se îngroașă repede.

Decĭ Lumière reușește în modul acesta să realizeze în mod artificial primăvara, cu 5 lunĭ înainte! A făcut, cum spune doctorul Weil, *Sinteza primăverii!*

Acuma ascultațĭ admirabilele procedee științifice de laborator ale luĭ Lumière. El face și contraprobă spre a-șĭ dovedi noua sa concepție.

Dacă otrăvurile conținute în pământul care a rodit vara, sunt cauza amorțiriĭ întregiĭ viețĭ vegetale din timpul ierneĭ, atuncĭ dacă le vom arunca pe un pământ nou, nemuncit și conținând semințe bune, va trebui ca nicĭ o sămânță să nu încolțească, nicĭ o vegetație să nu apară pe el! Eĭ bine tocmaĭ aceasta a dovedit-o Lumière! El a luat 10 kilograme din acelașĭ pământ muncit, îl spală de repetate orĭ, strânge apa aceasta ce a servit la spălătura pământuluĭ, o reduce la o cantitate mică, obținând un fel de lichid roșiatic concentrat. E de ajuns să stropească cu acest lichid pământul cel maĭ bun, cel maĭ fertil, conținând semințele cele maĭ bune, ca nimic să nu răsară din semințele care erau gata să încolțească! Lichidul acesta otrăvitor s'a încărcat decĭ cu toate otrăvurile pământuluĭ muncit.

E decĭ clar că nu căldura Soareluĭ de primăvară face ca natura să se împodobească cu toate frumusețile sale, ci apele abundente care spală otrăvurile cu care pământul e încărcat în urma activitățeĭ sale din tot timpul primăveriĭ și a veriĭ.

Ploile abundente sunt pentru pământ ceeace serul artificial e pentru omul otrăvit de infecțiunĭ microbiene.

In cazurile de infecțiunĭ grave medicul infectează în corpul omuluĭ bolnav cantitățĭ marĭ de ser (apă sărată) care circulând în tot corpul târăște cu ea toate otrăvurile eliminându-se apoĭ la urmă afară prin urină.

Tot astfel apele abundente ale ploilor de primăvară spală pământul de otrăvurile îngrămădite în el făcându-l apt pentru o nouă viață!

De bună seamă, că nu e nevoe să fiĭ mare botanist, nicĭ să aĭ imaginație bogată ca să-țĭ închipuĭ ce revoluțiĭ se vor face în agricultură și ce progrese se întrevăd pentru omenire din aceste experiențe și descoperirĭ ale marelui savant francez.

Doctorul Ygrec

Decembrie 20. 1920.

*) Doctorul Ygrec, care a fost unul dintre aprigii combatanți în lupta ce-au dus *Adevărul Literar* în București și *Evenimentul literar* la Iași, își reia colaborarea la *Adevărul Literar* cu foiletonul de mai sus.

Povestiri adevărate

Despre sgârcenie

E foarte din vechiu cunoscut că omul e un amestec de vițiĭ şi de pasiunĭ, de calitățĭ şi de virtuțĭ. Dar care au fost întâĭ? După Biblie calitățile şi virtuțile, astfel în cât cartea sfântă ne duce la concluzia absolut stupefiantă că din aşa de excelente ouă au eşit atât de ticăloşĭ puĭ, ca pasiunile şi vițiile, de oarece acestea au venit maĭ târziu.

Ştiința pare maĭ rezonabilă şi maĭ consolatoare. Ea aşează răul la obârşie în cât avem măcar mângâierea de a putea crede în progres.

Dar orĭ cum ar fi, cred că, în ce priveşte vițiile, ele ocupă astfel cele patru puncte cardinale ale fireĭ noastre, în ordine descrescândă după simpatia ce le-o putem acorda, dacă vițiile sunt în stare a ne smulge vreo simpatie: Prea-curvia (expresie luată din cărțile sfinte şi pe care e păcat s'o perdem), decĭ prea-curvia, cartoforia, beția şi sgârcenia. In jurul acestor patru puncte cardinale vine să se aşeze toată roza-vânturilor soarteĭ noastre de muritorĭ plinĭ de păcate.

Despre sgârcenie am pentru astăzĭ de spus un fapt copiat de pe natură, despre sgârcenie care stă la fundul iaduluĭ defectelor noastre, despre acest vițiu atât de uricios şi respingător care n'are nicĭ măcar o serioasă virtute precumpănitoare căcĭ dărnicia e încă maĭ rară decât sgârcenia.

* * *

Eroina e coana Frosa.

Singura înfățişare grasă şi rotundă în persoana d-sale e numele. Nu vă pare că „Frosa" sună gras şi rotund? Incolo numaĭ unghiurĭ, oase şi sgârciurĭ.

Fără pretențiĭ, dar urmărind modelul cu ochiul de sus şi până jos cât şi de jur-împrejur, iată portretul fizic al coaneĭ Frosa:

Cap mic rotund, păr rar, cafeniu, cu firul gros şi neted, frunte joasă şi largă încrețită înainte de vreme, nas subțire cu vârful ascuțit făcut parcă anume numaĭ spre a da umbră, fără a sluji la alteceva, ochĭ rotunzĭ căpriĭ cu fire galbene şi cu o vecnică ceață pe dânşiĭ, gura larg răscroită cu buzele cât o muche de cuțit, vinete, şi mobile şi cu creturĭ ca marginile uneĭ pungĭ țărăneştĭ, bărbie n'are. Dințiĭ însă minunațĭ, mărunțĭ, deşĭ, toțĭ de-o potrivă, albĭ, strălucitorĭ. Pielea in genere, cât se vede şi se vede foarte puțină, tăbăcită, vreau să zic fără culoare definită. Coana Frosa n'are ten nicĭ de două parale şi nu se drege numaĭ fiindcă costă; altmintrelĭ ar avea mare nevoe.

Trupul, cu umerĭ, cu şoldurĭ, cu talie, otova. Insă puțintel, încât e lesne de hrănit cu te mirĭ ce—spate'n dos, spate'n față, nicĭ o urmă vizibilă de maternitate. Dovadă că-ĭ văduvă fără copiĭ. Mirare, mâna e mică, frumoasă, bine proporționată, încât dacă coana Frosa ar arăta-o numaĭ pe ea peste un gard, un necunoscător al restuluĭ ar fi tentat să-ĭ cadă în genunchĭ şi să năzuiască la această mână extra-ordinară.

* * *

Dar firea coaneĭ Frosa? Eĭ, aci mă dau bătut. Noroc că nu scriu bucățĭ literare, că n'am pretenție de artă ci numaĭ înşir note veridice, căcĭ în punctul acesta aş da de bucluc. Ca să analizezĭ firea coaneĭ Frosa se cere condeiu nu glumă, trebue să te simțĭ psiholog adânc şi meşteşugar de ăĭ de unul la zece miĭ de duzinĭ. Aşa dar noroc că nu's şi decĭ tentația îmĭ lipseşte prin urmare şi şansa de a fi maĭ pre jos de subiectul meu.

Mă salvează însă faptul, singurul de care mă țin, faptul care va vorbi dela sine cu mare putere şi va dovedi orĭ şi cuĭ că coana Frosa merită să fie cunoscută. Să vi-l povestesc în toată sublima şi oribila luĭ simplitate.

* * *

Sgârcitul se aseamănă întru aceasta cu perfectul altruist întru cât şi unul şi celălalt strâng necontenit averĭ fără de folos. Deosebirea stă numaĭ în aceea că perfectuluĭ altruist nu-ĭ sunt de nicĭ un folos averile de oarece le destină altora, pe câtă vreme sgârcitul nu se bucură nicĭ chiar el de dânsele. Sgârcenia e poate maĭ mult şi maĭ rău decât un vițiu, e o pură nebunie.

Coana Frosa era şi ea o dementă. Banĭ, bijuteriĭ, stofe, adesea lucrurĭ de cea maĭ înaltă valoare se grămădeau necontenit în lăzĭ, în dulapurĭ, în cutiĭ, chiar prin unghere şi locurĭ pe unde nu te aşteptaĭ să le găseştĭ. Să fi pierit omul la uşa eĭ, n'ar fi dat o surcelușă de lemn, un ban de nichel, o nimica toată, şi o cred capabilă să reziste la torturile cele maĭ rafinate ale inchizițieĭ, până la moarte, decât să declare unde-şĭ ține odoarele ce nu-ĭ sunt de nicĭ o treabă şi de nicĭ o bucurie.

Dar ne-am deprins cu această veche şi destul de răspândită manie a sgârcenieĭ în cât ea nu ne maĭ miră şi aproape nu ne maĭ interesează. Totuşĭ coana Frosa a găsit într'o zi mijlocul să fie originală chiar în această învechită materie.

Iĭ dăduse D-zeu un frate. De ce i-l dăduse, nicĭ ea nu înțelegea, întrucât el era o ființă care nu se putea închide în ladă, nicĭ păstra sub saltea, nicĭ trage vreun folos dela dânsa. Dimpotrivă. Ființa aceasta era numaĭ prilej de necazurĭ şi de pagube, bea, mânca, şi când îĭ călca din an în Paştĭ casa nu se putea să nu-ĭ dea măcar o linguriță cu dulceață şi-un pahar de apă.

O adevărată pacoste pe capul eĭ.

A voit însă soarta ca fratele să plece în lume pe unde a rătăcit anĭ de-a rândul. In cele din urmă scrise el suroreĭ luĭ că se reintoarce, dar suferind, plin de necazurĭ, nu sărac totuşĭ.

Se vede că o fibră din inima coaneĭ Frosa tot maĭ exista, şi asigurarea că de sărăcie nu poate fi vorba, o făcu să-şĭ aştepte cu oarecare plăcere şi chiar emoție pe singura ființă de un sânge cu ea.

In ziua sosireĭ făcu chiar masă în toată regula, cheltuĭ câțiva leĭ ca să-şĭ cinstească fratele cel crezut pierit. Sufrageria coaneĭ Froseĭ văzu pentru întâia oară prezența uneĭ farfuriĭ cu cotlete, o adevărată minune!

Şi se puseră să ospăteze, cu nițică bunăvoință şi ceva bucurie. Era o zi rară, unică pot zice, o zi când hidoasa sgârcenie se lăsă a fi înduioşată şi smulsă de 4 leĭ şi 50 de banĭ, costul meseĭ cu toate ale sale.

Dar Diavolul păzea. Pe când frate-său îşĭ trăsese pe farfurie una din cotlete, coana Frosa observă că el o luase din întâmplare pe cea maĭ mare din cele patru şi se cutremură din fundamente.

Şi pe când mosafirul întoarse un moment capul într'o parte, gazda făptui actul cel maĭ inutil chiar pentru un zgârcit, economisi chiar ceea ce nu durează, se bucură la ceva care nu se putea strânge nicĭ la ladă, nicĭ la dulap, nicĭ în pod, nicĭ sub saltea, nicăerĭ, ceva care nu-ĭ mărea cu nimic comoara şi prin aceasta săvârşi un act de originală sgârcenie pe care nu-l vețĭ găsi în nicĭ un autor, nicĭ măcar în Molière şi pe care nu cred să-l maĭ fi auzit cineva vreodată; cu iuțeala fulgeruluĭ schimbă cotleta de pe farfuria luĭ frate-său, punându-ĭ la loc, fără ca el să fi prins de veste, pe cea maĭ mică dintre toate.

Iar ea nicĭ nu gustă din ele că nu era deprinsă.

I. Teodorescu

Rondelul Clavirului

Clavirul murmură 'n suspine
Un vis al luĭ Schumann sub lună
Un „lied" cu ritmările pline
De spumă ce-aleargă nebună.

Pe degete albe şi fine
Pe gândurĭ ce vor să adună,
Clavirul murmură 'n suspine
Un vis al luĭ Schumann sub lună.

Ți-aş face din versurĭ cunună
Cu roze, cu crinĭ şi verbine,
Dar viața în juru-mĭ adună
Durere şi dolin-raine.

Clavirul murmură 'n suspine.

Al. Sorescu Soare

Lecturile lui Tolstoi

Se întâmplă în literatură, ceea cese se petrece şi în viață. Pretutindenĭ cazĭ peste afurisita gloată, care mişună prin toate părțile şi murdăreşte totul, ca muştele în timpul vereĭ. De acĭ vine şi puhoiul de cărțĭ proaste, acest belşug de neghină, care înghite sămânța sănătoasă.

Aceste cărțĭ fură omuluĭ timpul, banul şi atenția pe care ar întrebuința-o cu folos pentru operele alese, ce urmăresc un scop cinstit.

Omenirea ar trebui să-şĭ întrebuinteze existența eĭ scurtă şi atât de sgârcit măsurată, cercetând pe maeştrii din toate vremurile şi de toate naționalitățile, pe artiştiĭ de geniu care se ridică întocmaĭ ca nişte turnurĭ deasupra maselor, perpetuând nume încununate de-o glorie nemuritoare.

Numaĭ aceştĭ scriitori sunt în stare să te învețe ceva şi să-țĭ dea o educație.

Nu vom citi niciodată prea puține cărțĭ proaste şi nu vom ajunge nicĭ odată să citim destule bune.

Schopenhauer

Farul

Stea, lucind peste cuprinsuri frământate de furtună
Ochii-cercetători în noaptea când nu-i nicĭ o stea pe cer
Gând-călăuzind prin ceața înserării fără lună
Tu Nădejde depărtată a catargului stingher,

Câte brațe înspre tine din a valurilor spume
Se întind — şi câte glasuri din adâncile vâltori
In blăstemul desnădejdii şi al groazei fără nume
Rupe vaerul sălbatec şi te chiamă ancori

Când în furia clocotindă greu se sbuciumă talazul
Şi urlând se svârcoleşte către întunecate zări,
Peste apa chinuită ce gemând şi-a rupt zăgazul
Steaua ta liniştitoare tremură în depărtări

Ca o candelă plăpândă care moare şi învie
Chemi rătăcitoarea navă cu un licărit în port
Pe ruine plutitoare raza ți maĭ întârzie
Blândă, ca o mângâere peste pleoapa unuĭ mort.....

Din oceanele durerii, arşi de lacrămi se ridică
Şi aşteaptă ochii celor ce se tânguie 'n zadar,
Binecuvântata'ți geană de lumină, ca despică
Negurile şi adâncul nopților fără hotar

Maria Pană

O declarație

— SCHIȚA DIN RASBOI —

— Să vie aicĭ caporalul Frunză! zise, înecându-se de mânie Căpitanul, comandantul companieĭ.

— Să-l chem prin telefon sau să trimet un agent de legătură? întrebă sublocotenentul Petrescu.

— Cum o fi, numaĭ să vină maĭ repede.

Sublocotenentul strigă iute „plutonul 3" şi-ĭ dădu ord'n ca „într'o clipă să vie caporalul Frunză la postul de comandă al compăniĭ.

Abia răsuflând, caporalul Frunză prin şanțul ce venea dinspre tranşee, intră în bordeiul căpitanuluĭ, fără să maĭ bată la uşe.

— Să.... trăițĭ dom'...le căpitan!

— Acum să vine?, îĭ tăie vorba căpitanul.

— Păi..a...cu m'a che...mat, dom'..le căpitan.

— Tu eştĭ din plutonul 3. Da?

— Da, să trăițĭ!

— Cum a fost cu sergentul Manolescu?

— Păĭ, dom'le căpitan, eu...

— Ce eu?.. Să-mĭ daĭ o declarație!

— Nu eu dom'le căpitan.... el...

— Ce vreĭ să zicĭ, că el? întreabă scurt căpitanul.

— Da, dom'le căpitan, că el singur s'a dus, zise încet caporalul Frunză.

— Eĭ, atuncĭ dă-mĭ declarație, aşa cum ştiĭ, c'a fost!

— Dom'le căpitan... maĭ bine s'o spuĭ, că de scris... acolea şi eu...

— Ia, să scrie domnul sublocotenent şi tu să-ĭ spuĭ.

Şi caporalul Frunză începu:

— Păĭ dom'le căpitan, să vedețĭ: Era pe la ceasurile patru, patru jumătate. Noĭ stam toțĭ în tranşee, adică don' sergent Marin, don' sergent Mateĭ, bietul răposatu şi maĭ erau vreo câțiva soldațĭ din grupa 2... Din una, din alta veni vorba „că cine e maĭ curajos?", când bietul don'sergent Manolescu zice:

„Ştițĭ ceva maĭ?... De când mă munceşte pe mine gândul de Neamțul ăla mort, de lângă „ratele"... Trebue să fie ofițer.

Noĭ de colo: „Da ce vreĭ să-ĭ facĭ?"

El: „ia, o să mă duc astăseară, că e întuneric şi luna răsare târziu şi o să-l aduc aicĭ... Trebue, să aflăm multe din buzunarele luĭ...

Noĭ: „ia vezi-țĭ de treabă omule, că te omoară şi eĭ pe tine? Nu ştiĭ că au un post de observație aci, în nasul nostru?"

El de loc: „Mă duc şi mă duc"...

Aşa, văzând că nu se înțelege cu noĭ, a plecat la secția luĭ.

Cum să înoptă maĭ bine mă pomenesc iar cu el.

— Frunză!... Aĭ grije, să mă aperĭ cu focurĭ, dacă o fi ceva!

Ce era să-ĭ fac?

— De ce n'aĭ venit să-mĭ spuĭ mie?, întrerupe căpitanul furios.

— De dom'le căpitan, dacă nu m'ațĭ chemat dumniavoastră!?... Cum era să părăsesc poziția fără ordin. ...Şi-apoĭ nicĭ bietul don'sergent nu m'a lăsat... Zicea să facă o... „suprinză".

...— Şi aşa... şi-a luat arma după gât, vreo cincĭ granate în buzunar şi-l văzuĭ pe brâncĭ... Se târa ca un şearpe...

Da să vedețĭ, c'a avut el o leacă de cap:... Nu ştiu de unde luase o sfoară lungă. Zicea, c'o să-ĭ fie greu să-l ia 'n spinare el pe neamț —că era departe — şi el numaĭ o să-l lege bine cu sfoara şi după ce l'o lega,... noĭ să tragem din tranşee.

— Dar de unde vedeațĭ voĭ când să trageți? Parcă spuneaĭ că era întuneric, întrebă căpitanul.

— Păĭ, ne spusese el, că după ce l'o lega, o să sgâlție sfoara, semn să tragem noĭ... Şi-a sgâlțâit-o.

Trage noĭ odată cu putere.... Când colo ce să vezĭ?

Din tranşeele Nemților, o lumină s'a îndreptat spre don' sergent şi l'a luminat ca ziua. El s'a trântit jos. Lumina maĭ mare pe el... El se scoală să fugă... Deodată o ploae de gloanțe începu după el şi cât era de mare, îl văzurăm lungit la pământ.

Incetaseră focurile, dar lumina nu se lăsa, căuta mereu. Atuncĭ, tragem şi noĭ spre locul de unde venea lumina şi... tac. S'a stins!

Acum se potolise totul şi ne gândeam toțĭ ce să maĭ facem, când auzirăm nişte făşiiturĭ.

Toțĭ odată: „Cine e? Cine e?", dar în loc de răspuns primirăm focurĭ... Trăgeau eĭ, trăgeam noĭ din tranşee, trăgeau şi ceĭ din posturile înaintate.

Dar no!... Răsărea luna şi începu să se lumineze locul... Vedeam bine de tot, maĭ ales că încetaseră focurile.

Şase nemțĭ trecuseră dincoace de „ratelile" lor.

— Pă eĭ fraților! strigaĭ eu şi am'n!

N'a maĭ mişcat unul.

Lângă un fag, don'sergent era cu fața în jos şi cu capul spre noĭ.

Ca prin minune îl văzurăm, că se scoală şi-o ia la fugă spre noĭ, împleticindu-se.

Din tranşee Nemțiĭ „poc, poc" după el şi-l dau iar jos. El se scoală şi răcneşte odată: „Doamne, Doamne"... şi dă năvala în rațelile noastre şi aicĭ a rămas mort pe rațele cu spatele spre Nemțĭ.

— De aci cum era să-l luăm numaĭ decât?!... Ațĭ văzut şi dumneavoastră ce lună era.... Noroc că pe la patru s'a 'nourat şi l'am tras şi pe el şi pe Neamț: Iar acum zac unul lângă altul, fără să-şĭ zică o vorbă.

Atâta ştiu!

Ioan Garofoiu

La vitrina Librăriei

Al. Cazaban. *Un om supărător*, roman. Ed t. Pavel Suru.

A. Dominic. *Revolte şi Răstigniri*, poezii. Socec.

L. Tolstoi. *Nuvele şi Povestiri*, traduse de Nicolae D. Mihail. Socec.

Săptămâna Patimilor

Note din carnetul unui ofițer român prizonier în Bulgaria

Hascova, 29 Martie 1917

Săptămâna Mare, săptămâna Patimilor. Pentru noĭ săptămâna foameĭ. Starea noastră de foame permanentă, cronică, a fost pres-schimbată în cursul acesteĭ săptămânĭ a patimilor într'o stare de foame acută, chinuitoare.

Notele mele, pe carĭ nu maĭ am puterea să le aştern în carnet de cât printr'o neînchipuită sforțare a voințeĭ, se întorc mereu, mereu, la aceeaşĭ tânguire. Uneorĭ mi-e silă de mine însumĭ. Dar ce pot face împotriva aceasteĭ senzațiĭ care a întunecat în ființa mea orice alte simțiminte? Cum să scap de obsesiunea foameĭ, când o simt activă în toate fibrele, când o văd rânjind pe toate fețele scheletelor ambulante carĭ colindă tabăra cu mişcărĭ de automat?

In zilele acestea, când printre rândurile ziarelor bulgăreştĭ nerăbdarea prizonierilor descifrează numaĭ ştirĭ bune de pe câmpurile de bătae, sufletul nostru ar avea motive temeinice să tresalte şi să se bucure. Dar aripele întinse sunt frânte de greutatea trupuluĭ ținut în noroiu de preocupărĭ materiale. Avânturile înfiripate pier sugrumate de chinurile foameĭ.

Astăzĭ nu ni s'a dat nimic de mâncare. Nicĭ măcar jumătatea de pâine de 300 de grame. Erĭ, jumătate pâine şi câteva lingurĭ de apă fiartă în care pluteau două, treĭ firicele de praz vechiu şi bălos, lichid cald, fără grăsime, fără nicĭ o valoare nutritivă, şi pe care bucătarul ni-l turna în lighene cu gesturĭ batjocoritoare. Cu o zi maĭ înainte, drept orice nutriment ni s'au împărțit câte treĭ căpățânĭ de usturoiu! Iar astăzĭ nimic. Zadarnic dăm târcoale în jurul bucătăreĭ: vetrele sunt stinse, coşurile's fără fum, iar catârul care aduce apa pentru cazane paşte liniştit pe costişa de după vâlcea.

Nădejdea ne-a rămas la pâine. Dar căruța în care se aduce de obiceiu pâinea din oraş, stă neclintită în fața magazieĭ de proviziĭ. Căruța aceasta e obiectul uneĭ atențiunĭ deosebite din parte-ne. Mereu se învârtesc captiviĭ în jurul eĭ, ca şi cum ar nădăjdui că privirile lor imploratoare o vor face în cele din urmă să pornească singură în oraş, ca să aducă pâinea cea mult aşteptată. Ofițeriĭ din baracă sunt ținuțĭ din cincĭ în cincĭ minute în curent cu cele ce se petrec la magazia de proviziĭ. Oricine intră în baracă e întrebat:

— Tot n'a plecat căruța?

Şi răspunsul e acelaşĭ:

— N'a plecat.

Deodată se răspândeşte în lagăr un svon ciudat. Astăzĭ pâinea se va aduce cu o căruță a regimentuluĭ din oraş. Cine a pus svonul în circulație? Nimenĭ nu poate şti. Dar toțĭ îl cred. S'a născut aşa dintr'o supoziție, dintr'o dorință nebunească, şi acum a luat forma precisă a unuĭ fapt sigur. Şi toțĭ sunt încredințați că aşa va fi.

Pândim acum sosirea căruțeĭ. In fața cantineĭ e un dud din vârful căruia se poate vedea un crâmpeiu maĭ ridicat din şoseaua ce vine din oraş. Un ofițer s'a cățărat în dud şi aşteaptă să vadă apărând pe şosea căruța binecuvântată. Stă acățat de o creangă, cu ochiĭ țintă. In jurul duduluĭ, câteva zecĭ de ofițerĭ stau muțĭ, în chinurile aşteptăreĭ, cu ochiĭ la observator. Când acesta oboseşte, se dă jos şi locul i-l ia altul, dintre ceĭ maĭ în putere.

Alțĭ prizonierĭ s'au strâns lângă poarta de sârmă ghimpată, pe unde e să intre căruța. S'au trântit pe iarbă şi aşteaptă. Vor cel puțin să fie maĭ aproape şi să vadă pâinea cu un minut maĭ de vreme.

Dar căruța nu maĭ vine...

In starea de înfometare grozavă în care ne găsim, reducerea sau lipsa firimiturilor obişnuite provoacă adevărate crize. Uniĭ au amețelĭ continuĭ. Ceĭ maĭ mulțĭ zac culcațĭ în baracă, ferindu-se de a face mişcărĭ, ca să nu cheltuiască energie. Alțiĭ colindă tabăra cu înfrigurare, hotărâțĭ parc'ă să lupte, să nu se lase. Privirile lor iscoditoare scotocesc în toate părțile. De-ar avea de unde, ar fura; de-ar avea cuĭ cere, ar cerşi. Am văzut un sublocotenent alegând din gunoiu sâmburĭ de corcoduşe aruncațĭ acolo într'o zi când aceste fructe ne-au fost servite fierte în apă. L'am văzut apoĭ aşezându-se de-o parte, spărgând sâmburiĭ şi mâncând miezul cu poftă. Am văzut pe altul strângând tot din gunoiu cozĭ de ceapă aruncate dela bucătăria gărzeĭ. Dar am văzut ceva şi maĭ grozav: Am văzut pe un macedonean, pe care foamea îl redusese la cea maĭ completă animalitate, coborând râpa din dosul latrineĭ şi alegând din murdărie boabe de fasole nedigerate!

Uniĭ ofițerĭ au cules din iarba săracă şi călcată în picioare a cuprinsuluĭ tabereĭ firicele de ştevie sau urzici, le-au fiert în apă fără nicĭ un adaos şi le-au mâncat cu lăcomie. Dar stevia şi urzicile s'au sfârşit şi ele. La cantină se găseşte ciorbă de fasole de post, dar nu sunt prea numeroşĭ aceia carĭ maĭ pot să-şĭ îngădue cheltuiala aceasteĭ mâncărĭ de lux.

Erĭ au sosit dela Kirdjali o sută cincizecĭ de ofițerĭ trimişĭ să înlocuiască pe ceĭ mutațĭ la Sliven. Ne revedem cu drag camaraziĭ cu carĭ am împărtăşit suferințele torturilor din munțiĭ Rodopi. Dintre ofițeriĭ superiorĭ n'a venit nicĭ unul. Deşi au făcut două zile de drum greu pe jos, nicĭ lor nu li se dă nimic de mâncare. S'au speriat de halul în care ne-au găsit.

Seara se lasă grea şi posomorâtă. Observatoriĭ dela dud şi dela poartă au pierdut orice nădejde şi s'au strâns trişti în baracă.

Stau lungit pe pătură şi ascult în silă convorbirile din juru-mĭ. Discuțiĭ aprinse, apostrofărĭ, izbucnirĭ de mânie. Omul flămând e răutăcios. Un gest, o vorbă îl irită. Toate le ia în nume de rău. Certurĭ se iscă din te mirĭ ce, vorbe tarĭ zboară dela unul la altul.

Deodată, pela ceasurile şeapte seara, cineva strigă din uşa băraceĭ:

— Delegațiĭ la pâine!

Toată lumea sare în picioare. Să fie păcăleală? Glumă de prost gust? N'are a face. Toțĭ dau buzna afară ca să se încredințeze singurĭ.

Nu, nu e păcăleală. Pâinea a sosit în adevăr, câte o jumătate.

Impărțirea se face cu înfrigurare. Pâinea e smulsă de flămânzĭ din mânile delegaților grupelor. Serioşĭ, tăcuțĭ, fiecare se duce la locul luĭ şi îmbucă împăcat. Certurile au încetat ca prin farmec, irascibilitatea s'a topit. Sătuĭ, captiviĭ au redevenit bunĭ, iar pacea şi frăția s'a coborât iar în baracă.

A înoptat de tot. In baraca scufundată în întuneric e linişte deplină, întreruptă doar de hăpăiturile câte unuia care-şĭ prelungeşte deliciile mâncăreĭ.

Iosif Nădejde

Pata de cerneală

— NUVELĂ —

de AL. CAZABAN

Zamfir, băiatul luĭ Bulbuc, plugar din Malul Spart, avea mare tragere de inimă pentru carte, dar nu voia s'audă de oraş. De-aia când i-a spus învățătorul că-l va trimite la seminarul din Bucureştĭ, l'a prins o adevărată groază ca şi când i-ar fi spus că-l trimite la închisoare.

Nicĭ tatul, nicĭ mama luĭ Zamfir nu s'au bucurat de loc la vestea asta. Nu s'au bucurat e drept, da nicĭ nu s'a putut împotrivi. Cuĭ să se împotrivească? Boieruluĭ, primaruluĭ şi domnuluĭ învățător? Dacă toțĭ voiau să facă popă din băiatul luĭ Bulbuc, putea oare Bulbuc să-şĭ țină băiatul la oĭ sau la porcĭ? Mult ajutor i-ar fi adus Zamfir, dar ce să-ĭ facĭ dacă vreau boieriĭ.

— Vi-l dau! — a încuviințat Bulbuc. Dar viiĭ dau goĭ, cum s'a născut. Nu-i dau nicĭ o toală... Că n'am de unde.

Toale i-a dat, de prisos, boierul. Şi aşa într'o zi ploioasă de Septembrie, micul Zamfir se înfățişă la Seminar, adus de mână de chiar d-l învățător.

Băiatul îşĭ rotunji ochiĭ cu spaimă când văzu camerele marĭ, — prea încăpătoare, — cu băncile carĭ miroseau a văpsea preoaspătă, cu pardoseala lustruită ca oglinda şi lunecoasă ca ghiața. Peste tot locul mirosea a acid „fenic", şi Zamfir avu închipuirea că-l adusese într'un spital, şi că, dintr'un moment într'altul, trebue să vie doctorul să-l opereze la inimă unde simțea o durere ascuțită.

Cum nu era învățat să mănânce cu furculița şi cu cuțitul, la masă, au râs toțĭ copiiĭ de stângăcia luĭ. Dar băiatul de țăran a răbdat batjocura fără să plângă şi nicĭ n'a clipit din ochĭ, când pedagogul l'a amenințat că-l va pedepsi dacă „nu va avea o conduită frumoasă în timpul meseĭ".

A răbdat cum rabdă or-care țăran, întărit în nădejdea, că prin carte va ajunge să se răzbune odată de tot ce a suferit.

. . . .

A doua zi chiar după intrarea luĭ Bulbuc în şcoală, profesorul de istorie l'a pus, ca şi pe ceilalțĭ elevĭ, să scrie în caiet tot ce ştia el despre luptele luĭ Mihaĭ Viteazul.

Zamfir Bulbuc, care cunoştea, pe degete, luptele luĭ Mihai, se aşternu pe scris. Când tocmaĭ să iscălească, din nebăgare de seamă atinse călimara care se resturnă. O pată mare viorie se întinse pe pagina scrisă şi înecă toată armata cu care Mihaĭ-Viteazul răpuse, la Călugăreni, pe faimosul general Sinan Paşa.

Inmărmurit de nenorocirea asta, se repezi cu sugativa să salveze ce maĭ era de salvat. Dar cerneala murdărise totul, şi chiar venirea în ajutor a gumeĭ de şters, nu aduse nicĭ un folos.

Zamfir Bulbuc, tremurând şi cu lacrime în ochĭ, şi-a pus caetul pe catedră, sub ochiĭ profesoruluĭ.

Domnuluĭ de istorie îĭ făcu aşa de rău pata cea violetă, în cât aruncă înfuriat, caetul de pe catedră:

— Cum viĭ în fața profesoruluĭ cu aşa murdărie? Cum te chiamă? Să te însemn cu cum trebue!

Elevul putu spune:

— Zamfir Bulbuc!...

— Bulbuc! Trebue să fiĭ dela țară... de unde eştĭ?

— Dela Malul Spart!—suspină copilul.

Cu un zâmbet acru, profesorul urmă:

— Şi când aĭ venit dela Malul-Spart, peste care apă aĭ trecut?

— Peste Olt, domnule profesor!

— Maĭ bine te înecaĭ în Olt, de cât ajungeaĭ aci!... Cine te-a maĭ trimis şi pe tine la învățătură!... Trebuia să rămâĭ la porcĭ sau la oĭ!... Cioban, băiete... Nu popă!

Toată clasa răsună de râsetele ascuțite ale copiilor.

Bulbuc vru să spună ceva, dar îĭ înăbuşi plânsul.

In noaptea ceia, Zamfir se svârcoli mult până ce adormi, aşa-l necăjiră sughiturile de plâns. Visă satul, cu biserica şi cu bordeiul părintesc... Se plimbă fără grijă pe imaşul scăldat în soare... Văzu braniştea mănăstirească, la umbra căreia se odihneau vitele satuluĭ. Când se apropiă de ele, îĭ priviră cu blândețe ca pe un prieten bun care se întorcea de departe. Bulbuc mângâie grumazul alb al uneĭ vacĭ pe care o ştia năsălnică şi se mira acum că se lasă la mângâiat... Deodată un bou plăvan se ridică şi o ia rasna spre lanul de ovăz care se leagănă în bătaia caldă a soareluĭ. Bulbuc apucă repede un ciomag şi se repezi pe urma viteĭ, de frică să nu facă stricăciunĭ în lanul boieresc... In fuga luĭ, se împletici şi căzu.

Când se trezi era ud de năduşeală. Un dor de sat îĭ prinse aşa de tare, că-ĭ veni să se îmbrace în fugă, să se strecoare tiptil printre ceĭ adormițĭ, să iasă în curte, să sară gardul şi s'o ia la picior în lungul stradelor adormite. Işĭ închipuia că dacă va zăbovi încă puțin în dormitorul străin, are să se înăbuşe.

„Ma bine te înecaĭ în Olt, decât veneai aci la învățătură!"

Vorbele astea ale profesoruluĭ cu barbă sură, nu-ĭ maĭ eşeau din suflet.

Acum se întreba: „Dacă nu's bun de nimic, dece m'a maĭ adus domnu învățător?"

Cu o mişcare hotescă se sculă din pat şi începu să se îmbrace. In clipa ceia sueratul gardistuluĭ răsună între zidurile caselor înalte.

Bulbuc sări repede în pat şi îşĭ trase pătura peste cap. Inima-ĭ bătea cu putere ca şi când semnalul dădea de veste că un şcolar vrea să fugă din şcoală.

Dar liniştea din dormitor, îl linişti şi pe el. Un gând îĭ lumină mintea: „Duminecă, dacă ne dă drumul în oraş, nu mă maĭ întorc la şcoală!"

A doua zi dimineață intră maĭ puțin îngrijorat în clasă. Nu-ĭ maĭ păsa acum dacă îĭ va veni cumva gust profesoruluĭ să-l batjocorească. Nădăjduia că maĭ avea puțin de răbdat şi că peste câteva zile, va fi departe de şcoală şi de oraş. Se şi vedea afară, la câmp, tăvălindu-se în iarbă cu alțĭ băețĭ din sat.

Deodată, tresări. Profesorul izbise cu linia în catedră. Era foarte nemulțumit: Scosese două rândurĭ de elevĭ la tablă şi nicĭ unul nu fusese în stare să deslege o problemă, — de altfel nu tocmaĭ uşoară.

Bulbuc se uită repede la cele câteva numere scrise pe tablă. Socoti puțin în gând, şi inima-ĭ veni la loc, când se încredință c'a înțeles deslegarea.

Profesorul maĭ chemă încă un rând de elevĭ. Toțĭ rămaseră muțĭ în fața numerelor albe carĭ nu spuneau nimic. Necăjit, domnul de aritmetică învălui într'o privire cruntă pe toțĭ elevĭĭ din clasă:

— Care din voĭ ştie? Să iasă la tablă.

Nimenĭ nu se mişcă dela locul luĭ. Bulbuc dacă văzu asta, se ridică şi păşi hotărât în spre tablă. Cu vocea luĭ limpede arătă cum trebue făcută deslegarea. Când începu să facă socotelile, izbea cu aşa putere în tablă, încât sărea fărâmiturĭ albe din creta pe care o ținea strâns în mână. Profesorul se uită la el încântat şi când băiatul isprăvi de socotit, îl chemă să se apropie de catedră.

— Foarte bine băiete!... Cum te chiamă?

— Zamfir Bulbuc!

— Eştĭ de la țară?

— Da, domnule!... Sunt dela Malul Spart de peste Olt.

Profesorul se ridică în picioare şi-l bătu pe umăr:

— „O să ajungi departe dacă te țiĭ de învățătură.

Şi întorcându-se către ceĭ din clasă:

— Vedețĭ!.. Băiat de țăran şi v'a întrecut pe toțĭ... Să luațĭ pildă de la el!

In noaptea ceia, Bulbuc nu maĭ visă satul şi imaşul de vite, pentru că adormi gândind la vorbele profesoruluĭ de matematică:

„O să ajungĭ departe dacă te țiĭ de învățătură".

Când veni Duminecă, maĭ toțĭ băețiĭ se cerură în oraş. Bulbuc însă rămase în şcoală să-şĭ învețe lecțiile toate.

. . . .

Astăzĭ Zamfir Bulbuc e un om învățat. Deşi e bătrân, totuşĭ, când e vorba de şcoală, nu poate uita pata de cerneală, şi se înfiorează la gândul că din pricina eĭ era să se întoarcă la Malul Spart, să pască oile sau porciĭ.

Al. Cazaban

Tony Bulandra

Actor de rasă şi om de lume. Ceĭ înzestrațĭ cu maĭ puțină pricepere în teatru, văd la el numaĭ mănuşile şi impecabila dungă dela pantalonĭ. Ceilalțĭ, însă, văd sufletul care se transpune dela un erou la altul, cărora le împrumută, când trebue, mănuşi, care le merg... ca o mănuşe şi pantalonĭ la carĭ nu se bălăbane genunchiĭ, ca limba unuĭ clopot în neastâmpăr.

Actorul, care joacă azĭ pe „Marchizul de Priola" şi mâine pe „Prometeu" sau pe Mircea Florini din „Păiajenul", are o intuiție scenică, rară, la noĭ. Talentul luĭ dramatic variat, e o vioară pe care virtuosul Tony Bulandra ştie să cânte cu o singură coardă, când plânge cu lacrimile luĭ Armand Duval şi cu toate coardele de-odată, când vrea să dea rezonanța din sufletul eroilor luĭ Porto-Riche şi Henry Bataille.

Tony Bulandra maĭ e şi directorul de teatru, care şi-a tras răbojul în evoluția teatruluĭ românesc şi maĭ e şi directorul de scenă, ale căruĭ realizărĭ technice îl pun alăturĭ de ceĭ maĭ iscusițĭ regisorĭ.

Cel maĭ puțin cabotin dintre toțĭ actoriĭ noştrii, nu vorbeşte de rău pe nimenĭ, şi — mare calitate, — se bucură de succesele altora. Imbrățişează cu căldură pe toțĭ care au vrut să-l dărâme cu o zi maĭ înainte şi e, în viața de toate zilele, un copil, — un copil cuminte — cu fotografia căruia sub căpătâĭ, adorm atâtea femeĭ şi-atâtea fete ce-şĭ leagănă visele în poezia amintireĭ, lăsată de o reprezentație cu Bulandra!

Harry

PAGINI DE DEMULT

Azi, când se călătorește atât de greu și aproape că nu-i este îngăduit cuiva să cerceteze, de plăcere, ținuturile provinciilor dezrobite, e interesant să spicuim câte ceva din „Insemnare a călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825, 1826" de Constantin (Dinicu) Golescu. Insemnările acestea au fost publicate în întregime de către raposatul Nerva Hodoș, fost bibliotecar al Academiei Române.

Insemnare a călătorii ce am făcut eu Constandin Golescu, coprinzătoare de câte orașe am văzut, și întrânsele ori ce vrednic de însemnare, cum și prin sate, sau pre drumuri, ori ce deosebi lucru am văzut.

Aș'jderea și deosebirea neamurilor și a semănăturilor, cum și apele, și poștele, și ori ce obiceiu și faptă bună am văzut, spre folosul Nații mele am însemnat, arătând și urmările cele rele ce cunosc că să urmă în Patria noastră, — carele nelipsind, hotărît, nici noi cinste, nici norodul fericire, nu putem dobândi.

Către cititor,

De este slobod aceluia ce umblând prin casele altora să vază și să gândească la a sa, slobod au fost și mie, în toată călătoriia ce să coprinde întru această cărticică, să gândesc nu la casa, c la Patria mea, la care cine nu gândește, nici face pentru dânsa ori ce bine, poate n'are nici casă, și de are, o lasă.

Și de este sădită firește în om pohta a aveà or ce lucru bu vede la altu, și făr'de a-l hrăpi dela acela, să să silească, de nu îl are să-l câștige, iar de îl are rău, să-l prefacă în bun, nu poate nimeni drept judecând să mă dojenească, căci în toate pasurile mele, nu am putut după or ce vedere să nu îm întorc către dânsa ochii minții.

Pre aceste vederi, și gândurile ce îm ațiță în suflet întâmpinarea lor, am socotit ca prin tipar să le comunesc doriților miei compatrioți, îmboldit spre aceasta mai mult de rușine, căci în Bibliothicile ce am văzut, poate cineva să încarce cară de cărți coprinzătoare de călătorii făcute de Evropei nu numai prin India, și prin China, și prin alte țări și ostroave, mai depărtate și puțin cunoscute, ci încă și prin țările cele mai apropiete. Iar la noi nu s'au văzut o acest feliu de carte, nici de aceia carii au putut să scrie și mai multe și mai bine.

Infrenat de cunoștința micșoririi mele în științe și ascultări întru învățături, nu aș fi îndrăznit nici odată să apuc condeiul. Dar cum puteam, ochi având, să nu văz, văzând, să nu iau aminte, luând aminte să nu aseamăn, asemănând să nu judec binele și să nu pohtesc a-l face arătat compatrioților miei. Și cum puteam să nu însămnez cele văzute, deacă în toată călătoria, și în privirea lucrurilor cele mai multe vrednice de văzut, întovărășit de mulți oameni dintr'alte neamuri, îi vedeam pre toți însemnând și culegând binele ca să-i facă cunoscut celor de un neam cu ei.

Binele l-au învățat oamenii întâi unii dela alții, neamurile mai pre urmă unul dela altul, precum vedem în istorii, că Elinii prin călătorii la Eghipet au tras de acolo luminările ștințilot, multe din meșteșuguri, și Romanilor, strămoșilor noștri, înmulțite le-au comunicat. Iar aceștia în toată Evropa cea luminată le-au revărsat, și aceasta din zi în zi sporindu-le, însutit róditoare le-au făcut, și îș fericește noroadele prin comunicația binelui adunat din călătoriile ce fac neamurile, unele prin țările altora, și publicarisindu-le prin cărți.

Plină este Evropa, precum de altele, așà și de asemenea cărți. Nici un unghiu cel mai nebăgat în seamă de pământ, nici o țeară, nici un oraș, nici un sat, nu este necunoscut la nici un Evropeu; ajunge să știe citi. Iar noi ca să ne cunoaștem țeara bine, trebue să câștigăm această cunoștiință din citirea a vre unii cărți scrisă de Evropeu. Mulțime de istorii ale țării Românești să află în Evropa, scrise în limbile ei și în limba românească, dar tot de streini, iar de vre un pământean al acești țări făcută nu să pomenește. Acum dar când și domnia este încredințată pe mâini de otcârmuitor și Domn pământean, Măriia sa Grigorie Vvd. Ghica când și școale naționale s'au așăzat, când și Filosofia în limba românească a vorbi acuma întâi s'au început prin părintele ieromonahul Efrosin Poteca, profesorul filosofiei, ale căruia osirdie ne dau foarte bune nădejdi. Când mulți din nobila tinerime a Patrii noastre, după ce s-au săvârșit cursul învățăturilor în Evropa cea luminată, în Patrie s'au întors, prin care putem să dobândim și multe tălmăciri de cărți în limba națională, și mijloace spre folosul luminii, podoabă și bunelor orânduei a Patrii noastre. Vremea este a ne deștepta, ca niște bune gazde, care când es din casele lor adună pe seama lor și a casnicilor lor; așà și noi adunând binele, care din cit ii de cărți bune și folositoare, care din călătorii, care din întâlniri și adunări cu oameni de neamuri luminate, să-l împărtășim compatrioților noștri și să-l săd m în pământul nostru, spre rodire înmulțită, ca să câștigăm și noi dela următorii noștri mulțumirile ce le aud moșii și strămoșii câți, sau dela sine au aflat, sau dela alții au luat și ne-au lăsat vre un bine. Căci iată fericim pre izvoditorii cărții românești, părintele Chiril, în al șeaptelea veac și întemeiate în Valahia de Vvd. Vlad Dracu la 14 9, după Sinodu de a Florentia. Pre aducătoriul tipografii Mateiu Basaraba Vvd., pre așezătorii de școale, Nicolae Vvd. Mavrocordat și Constantin Vvd. Mavrocordat, carele au alcătuit școale elinească, italienească, turcească, slovenească și românească, și pre cei întâi tălmăcitori ai Evanghelii și Biblii, iar Mateiu Basaraba în anul 1654. Și pe ziditorii și zestrătorii de spitaluri, Spătarul Mihai Cantacozino, și pre întâiul izvoditor al grămăticii, Ioan Văcărescu și întâiul aducător al sămânții porumbului, iar Constantin Mavrocordat. Și pre alți începători și săditori de or ce bine, și iubitori de om, și folositori de obște, care cu cât de puțini sunt la număr, cu atât și lauda lor este mai mare, și vina noastră a următorilor în neam, și ne următorilor în fapte, este mai ne ertată și ne tăgăduită.

Kronștadt, ce-i zic românește Brașov.

Acest oraș este în ținutul Sibenbirgen, în județul Bârsii, mic și cetățuit, dar îndestul lăcuit, având peste doaăzeci de mii lăcuitori, căci este aproape de hotară e Prințipatului Valahii, și nezoțul să află în mare lucrare. Acesta se otcârmuește cu ale sale deosebite pravile și obiceiuri, subt stăpânirea austriecească. Și când lăcuitorii nu să odihnesc după hotărîrile Maghistratului alcătuit de Națiia Săsească, pornesc jalba lor la Sibii, și de acolo nemulțumindu-să la Cluj, și de acolo iarăș de nu să vor odihni, la Vienna, de unde să dă cea de săvârșit hotărîre.

Pământul acestui județ este cel mai mult cam pietros; de aceia sânt siliți a-l îngrășa cu gunoiu în toți anii, și în cele mai multe părți, a nu semăna locul de estim și la anu viitor. Dar această pagubă ce le aduce acest pământ, o împlinesc cu vrednicia lor; fiind că această Nație Săsească este foarte muncitoare, căci bez munca câmpului, care o fac la vreme și cu multă sirguință și bună chibzuire, câte lucruri sânt a le săvârși în curțile lor, cum melițatul, bătutul snopilor de grâu, orz, ovăz și alte asemenea lucruri, să scoală noaptea cu lumină de le săvârșesc. Și în scurt un strein, cum va intră în satele lor, numai după cele ce vede, cunoaște a lor vrednicie și că au pravili drepte spre fericirea Nații.

Căci va vedeà în toate satele case de zid cu câte trei și patru odăi, geamuri pe la ferestre, jalogii văpsite, și întrânsele paturi, lăviți, mese, lăzi, scaune, toate văpsite, oglinzi, chiouri, ceasornice, rânduri de așternuturi destule și de masă cu prisos, și ori câte vase spre gătirea bucatelor și întrebuințarea mesii, toate le au cu prisos pă cât socotesc că le-ar trebui peste tot anul, și îu veci îmbrăcați curat; iar Sas cu picior gol, nu să va învrednici nimeni să vază.

Pe la satele lor au foarte bună orânduială, spre podoabă, buna viețuire și învățătura copiilor; căci toți copiii trebue să învețe carte, încât să poată citi și a scrie, și cele trebuincioase trebuincioase socoteli, adunarea, înmulțirea și scăderea. Și preoții lor sânt datori, odată pe săptămână, Duminica, la doao ceasuri după prânz, să cuvinteze către toți copiii satului ce sânt în vârstă de zece ani, și până să însoară: cum să-și păzească datoriia către Dumnezeu, cum să să poarte către părinții lor, către cei mai bătrâni și către toți sătenii, și la datoriile către stăpânire, și cum să cuvine să le fie petrecerea bună și cinstită, și la vremea lucrului de a fi foarte silitori, încât treaba de astăz, nici odată să nu o lase pentru mâine, căci a doua zi, sau alta poate i să va întâmplà, sau vremea îi va sta în potriva, și aceasta de într'o zi lenevire, poate să-l facă lipsit peste tot anul. Și pe care după multa auzire a povățuirii lor, îl va dovedi neascultător și neurmător povățuirilor, îl și pedepsesc; și pedeapsa este gloabă la cutiia satului ce au spre faceri de bine, dela zece creițari și până la un fiorin hârtie. Și pentru o cuviincioasa urmare a acelui tânăr, trebue să fie mărturie care să să dea în fața adunării și a părinților lui, căci nici acei zece creițari nu să dau după voia Preotului sau a altui cuivaș, ci după dreptate, și căci aceasta se socotește o mare rușine în familia celui greșit.

Dintr'aceste bune îngrijiri ale acestui neam, judece fieș cine, că un neam așà iubitor de muncă, așà bine crescut, bine învățat în datoriile sale, bine prăvilnicit în dreptățile sale, bine mânat pe calea fericirii, nu poate să nu ajungă la sfârșitul spre care tot omul privește.

Și de voiu voi să fac descriere pentru toate bunele orânduieli ale orașului Brașovu, cum pentru preoții bisericilor, cum sânt împodobiți cu toate cele cuviincioase unui preot; cum, orânduiala școalelor, unde nu este copil măcar de șălar, măcar de ștrengar, a nu merge spre câștigarea luminii, și mulțime alte bune chibzuiri și urmări spre odihna și folosul acești Nații, mi-ar fi trebuit vreme și hârtie, mai vârtos în vreme ce am să cuvintez pentru multe orașe.

Semănăturile ale tot județului Bârsii, este cel mai dintâi grâul, apoi porumbul, ovăzul, rișca, săcara, cartofii, orzul, mazerea, lintea, fasolea, meiul; iar bobul și dovlecii, pentru vite. Poamele sânt cireșele, vișinile, perile, merele, prunele, nucile.

Din Brașov și până în Făgăraș sânt poște trei: Vlădenii, Șărcaia și Făgărașul; să trece apa Ghimbășălu și Bârsa.

Constantin Golescu

Basmul stelelor *)

Minunată-i noaptea asta!
Bolta-atât de înstelată
Firea-atât de liniștită —
N'am văzut-o niciodată.

Dar un basm îmi vine'n minte
Stând cu ochii duși în stele:
„Când să stânge-un om din lume,
„Pică una dintre ele..."

Basm duios—dar nu-l pot crede
Chiar azi, când în toată clipa,
Peste-atâtea mii de oameni
Moartea-și fâlfâe aripa,

Și când bolta rece-adâncă
Poartă-aceeaș bogăție...
– De-ar fi drept ce spune basmul
Bolta-ar fi acum pustie...

Livia Rebreanu

Smaranda **)

Victoriei

Smaranda e cea mai frumoasă
Din satul de peste „Jepas"
Și-o strigă flăcăii din casă
La vorba, să vie, să iasă
Măcar o frântură de ceas.

E limpede visul și tare
Curată e vorba de sus..
Și lumea e-atâta de mare;
Că nu știu Măndica de n'are,
Povestea ce nu s'a mai spus.

Și câți nu s'ar bate s'o fure;
S'o farmece fără habar;
Dar frică mai au de secure:
E fata lui Nenea Pădure,
Novacul de lângă Sabar.

Când vine la horă fetica,
Se stinge și para de foc..
Și cine-a văzut pe Măndica,
Il ceartă necaz de nimica
Și pleacă trăznit dela joc.

Smaranda e cea mai frumoasă,
Din satul de peste „Jepas"
Și-o strigă flăcăii din casă
La vorbă, să vie, să iasă
Măcar o frântură de ceas.

Stan Palanka

*) Din volumul „Răvașe în tabără" ce va apare în curând.

**) Din volumul de versuri „Smaranda" care va apare.

Sonetele vieții

IN ARSENAL

In ritmul larg, ciocanul greu se-abate
Pe massa cenușie și diformă
Schițând încet un început de formă
A fierului, ce'n svârcoliri se sbate.

Uzina urlă neagră și enormă
In glas de macarale ridicate,
Motoare gem în spasmuri sacadate
Și magic, mineralul se transformă.

Iar cum privesc tăcut înfrigurarea
Ce'n jurul meu și peste tot domnește,
In fața unui tun mi-ascund mirarea

Și monstru-ucigător nu mă 'ngrozește...
Aud în mine tainic remușcarea
Și monstru'l simt în mine cum rânjește.

PE AERODROM

Cu vuet surd, motorul se trezește
Și pasărea e-gata ca să sboare:
In salturi legănate și ușoare
Alunecând, pământul părăsește.

Și'n înălțimi albastre-amețitoare
In cercuri largi o clipă se rotește,
Din ce în ce mai mică se zărește
Și'n infinitu-albastru-apoi dispare.

De jos, privesc tăcut mașinăria
Ce s'a pierdut în spațiul de lumină
Și nu mai văd nici om, nici fantezia

Care-o creie în forma ei deplină,
Ci fascinat privesc la jucăria
Și nu admir atunci decât mașină...

Const. Argeșan

Instrucție și Educație

Școala și viața

Nu e nevoe să fi cugetător pentru a ajunge la concluzia, că cultura este tot atâta opera școlii cât și a mediuluĭ social, economic și politic.

Indiferent de forța de sezisare mai amplă sau mai restrînsă, a acestu adevăr, este imposibil să nu observi la o anumită răspîntie a vieții, că fiecare din manifestările sale, au totdeauna un aspect instructiv și educativ. Și mai mult încă, adeseaori această învățătură empirică, este mult mai ușor înțeleasă și reținută, decât aceea ale școalii, tocmai fiindcă oferă și posedă superioritatea pedagogică a exemplului viu, legat de un interes anumit, sau chiar și de un simplu fapt divers, dar realmente trăit.

Față de școală, viața socială are imensul avantaj al sensibilității integrale. In timp ce școala, oricât de bine ar fi ea organizată, este totuși un artificiu ce se silește să imite cât mai fidel viața de familie și societate, pentru a se servi de spontaneitatea lor, ca adjuvantal metodelor de predarea cunoștințelor și folosirea lor conștientă— viața trăită îți impune ca însăși prin forța ei absorbantă și inexorabilă nenumărate fapte și idei izvor de meditații, sau însăși cunoștințe.

Prin acest reflex necesar al acțiunilor mediului social și politic, cași al fenomenelor economice, trecut și sporit prin prizma spiritului de observație a inteligențelor anormale, s'a acumulat dealungul generațiilor, ceeace noĭ numim îndeobște bunul simț.

Iar bătrîniĭ sfătoșĭ și înțelepțĭ, care poate nici nu știu să scrie și să citească, nu-și merită frumosul și venerabilul lor titlu, decât tot datorită experienții lor bogate, fructificată de o inteligență remarcabilă.

In aceste condițiuni, acum când mijloacele de comunicație intelectuală ne dau putința de a ne spori elementele de cunoaștere, adăugind proprieĭ noastre experiențe active și pasive — atât de restrânsă 'în timp și'n spațiu — viața lumii întregi, așa cum e simțită și înțeleasă de literați, artiști, oameni politicĭ, savanți orĭ ziariștĭ, cred că e de cel maĭ viu interes, să se atragă atențiunea în tot momentul, asupra valorii educative și instructive a diverselor fenomene mondiale și naționale la ordinea zilei.

Lucrătorul intelectual sau manual obosit de truda munci, nu totdeauna are răgazul să gândească la importanța și consecințele morale asupra sufletelor tinere, cași a opiniei publice întregi, sau chiar asupra propriei sale ființe, a diverselor fapte și informațiuni pe care ziarul său favorit le relatează, a defileului multicolor de pe străzi și bulevarde al cărui spectator este vrând nevrând, or a șicanelor ce i se fac pe la autoritățile publice și particulare; ecoul însuși al suferinților semenilor săĭ îi ajunge uneorĭ prea palid, pentru a nu fi necesară o deosebită aducere aminte.

Și această atențiune, cine o poate atrage mai lesne ca presa, a cărei obligație este nu numai să informeze, dar mai ales să accentueze și să distingă.

Datoria presei, cași a școalei e să devanseze; dar pe când școala, chiar și cea mai liberă e totuși atât de dificilă în evoluția ei, ziarul are supleța minunată a efemerității sale.

Veșnic nou și mereu acelaș, el poate fi în tot momentul înainte, antrenând cu el și progresul școalii, care sufere încă prea mult, prin menținerea unui regim politic, social și economic, mereu potrivnic idealurilor sale de egalitate și dreptate, pe care se străduește să le insufle în mintea și inima elevilor săi.

Pedagogia la rândul ei, a încetat definitiv de a mai fi profesiunea aridă și pedantă a eroului Caragialean, pentru a deveni un vast ansamblu de discipline psico-sociale, ce vor constitui desigur „învățământul" de mai tîrziu: știința care trebue să studieze viața întreagă a tuturor elementelor și fenomenelor sale, prin prizma instrucției și educațiunii.

In acest senz, ca pedagog neoficial și deci deparasat de lecturile antipatice scolarilor și spiritului vremiĭ, voĭ încerca, cu voia onoratei direcțiuni, la „Adevărul Literar" ca altădată la „Gloria" din Iași o cronică de învățământ, crestând pe răbojul săptămânal, oameni și lucruri, fapte și idei.

Iuliu Pascu

Se împlinesc doi ani dela moartea lui Rostand. Cel care a cântat cu atâta avânt geniul sufletului francez și a împletit minunat în opera sa poetică și dramatică suflul poeziei și a spiritului galic, a murit înainte de victoria finală.

Din Rostand s'a tradus în românește „Les Romanesques" (Mircea Rădulescu) „La Princesse Lointaine" și „Cyrano de Bergerac" (M. Codreanu) și „L'Aiglon de I. C. Aslan, din a cărui traducere, ce va apare zilele acestea în volum, publicăm un fragment.

EDMOND ROSTAND

L'Aiglon

(Puiul de Vultur)

în românește de

I. C. ASLAN

ACTUL V

Câmpia Wagram

Marmont

Ei s'au temut, Altețe, că v'ar fi supărat, —
Și Sire, căci de-acuma doar sânteți Impărat!

Ducele, (înfiorându-se)

Eu? Impărat? Cum? Mâine?... Te iert, te iert, să știi!
Vreau să domnesc! Sunt tânăr! Mă mângâi!
Ah, Doamne, să fii tânăr, e dulce, și să fii
Feciorul lui Napoleon întâi!

Oh, nu e drept, de sigur, că-s slab și că tușesc!
Sunt tânăr! Nu mă tem! Adevărat!
Eu, Impărat? Chiar mâine?... Oh, stelele sclipesc.

Vocea (unui conspirator, care sosește)

Schönbrunn!

O altă voce (răspunzând)

Sfânta Elena!

Ducele

Impărat!

Atât de mare 'n suflet să fiu nu bănuiam.
Să vină să se 'nchine! Ii primesc!
Imi pare că drept suflet am azi pe Notre-Dame!

O voce

Sfânta Elena!

Altă voce

Schönbrunn!

Ducele

Să domnesc!

Sub cerul tău al cărui parfum de vitejie
Mă 'ndeamnă către țară mai nebun,
In ceasul despărțirii, se vede-a fost să fie
Wagram, să viu să-mi iau rămasul bun.

Oh, să domnesc! In slujba atâtor îndrăznețe
Avânturi, să tot lupți pe întrecut!
Să potolești, să birui, să faci isprăvi mărețe,
Ah, Prokesch dragă, cât e de plăcut!

Bătrânii regi, — aceia cu inima 'mpietrită,
Se plictisesc, sunt sigur. Eu îi crez!
Mi-e sufletul în lacrimi! Simt mâna mea trudită
De-atâtea grațieri ce-am să semnez!

Popor, ce-ai scris cu propriul tău sânge biruința,
Ei, iată fiu-Acelui Impărat!
Oh, gloria trecută își va 'ntrupa ființa!
El ți-o va face dar. E 'ndatorat!

Prea m'au mințit, ca însu-mi să mă prefac. Prea geme!
Nu-și va uita cătușele-i de fer!
Oh, scumpă Libertate, nu ai de ce te teme
De-un prinț, ce-a fost și el prizonier!

Războiul de acuma nu 'nseamnă cucerire,
Ci dreptul, care-l aperi doar luptând!
(Ah, văd o mamă, care 'mi-arată cu iubire
Copilul, — mi-l arată surâzând).

De-acuma alte nume s'or înălța cu ei,
In locul lui Wagram și Rovigo!
Prinț a voit să-l facă și tata pe Corneille,
Voi face Duce pe Victor Hugo!

Voi face, da, voi face.., Voesc să fac, voesc!...

(Umblă înfrigurat, înfiorându-se tot mai mult. Toți se depărtează cu respect).

Vreau să domnesc! Sunt tânăr! E o falà!
Un vânt de tinerețe mă 'ndeamnă să pornesc!
M'așteaptă toți acum în Capitală!

Oh, fâlfâe drapele! Mulțimea-i adunată.
Triumful meu e făr' asemănare!
Champs-Elysées!... Castanii... Parfumul lor mă 'mbată!
Voi coborî Champs-Elysées călare!

O să m'aclame dară Parisul cel trufaș.
Soldați-or pune flori la puști. Ce vis!
Parcă săruți chiar Franța pe gură, pătimaș,
Când știi, că ești iubit și de Paris!

Oh, clopotele sună, le-aud!

O voce

Sfânta Elena!

O alta

Schönbrunn!

Ducele

Paris, Paris încântător!
Văd Luvrul singuratec ce-și oglindește 'n Sena
Acoperișul lui strălucitor!

Tu cè dădeai onorul cu arma, când treceа
Pe lângă tine tata, — drag soldat!
Simt lacrimile tale fierbinți pe mâna mea.

O voce

Sfânta Elena.

O alta

Schönbrunn.

Ducele

Impărat!

I. C. Aslan

LECTURI

„LITANIES"
de Gina Sandri

Artistul este tipul reprezentativ al egoismului. Dându-se sufletește altora, în realitate îĭ cucerește, îĭ domină. De aci, două năzuințe: adâncirea operiĭ — pentru a domina cât maĭ *mulțĭ*; învecinicirea eĭ — pentru a domina cât maĭ *mult*. Efortul creațiuniĭ își găsește răsplata în realizarea acestor două intențiunĭ — uneorĭ inconștiente — ale artistuluĭ. Pentru că, în ultimă analiză, orice creațiune — care presupune un efort — nu este decât o manifestare — subtilizată, dacă vrețĭ — a elanuluĭ vital. Este tendința de a-țĭ prelungi existența psihică, dincolo de moartea trupească. Așa că artistul, care creiază o operă, filantropul, care face o donație sau simplul burghez, care se îngrijește din vreme de grilajul mormântuluĭ sau de piatra funerară, — nu fac decât să-șĭ manifeste felurit instinctul conservăriĭ individuale.

Actorul este — în felul acesta — cel maĭ fericit și cel maĭ nenorocit dintre creatorĭ. Cel maĭ fericit — pentru că simte *imediat* și *intens* efectul arteĭ sale asupra publiculuĭ. Cel maĭ nenorocit — pentru că simte dureros vremelnicia arteĭ sale. De aci, tendința actoruluĭ de a se refugia în literatura, care *rămâne*.

La toate acestea gândeștĭ, când deschizĭ cartea unuĭ actor. De pildă „Litanies", poeme scrise în franțuzește (ed. Lemerre, Paris, 1913) de d-na Gina Sandry (Getta Socor), artista atât de aplaudată pe scenă.

In paginile cărțiĭ, bănueștĭ vibrarea potolită a unuĭ suflet înclinat spre visare. E un lirism discret, care nu cunoaște nicĭ culmĭ, nicĭ profunzimĭ. E o poezie sinceră — până la naiv uneorĭ. Sinceră chiar în expresia eĭ, pentru că d-na Sandry evită forma căutată, versul bizar, imaginea chinuită.

Coperta deschide larg fereastra unuĭ suflet, în care vezĭ în voe până în ungherul cel maĭ tăinuit. Fiecare poemă e o părticică din mozaicul sufletesc — nu prea variat — al autoareĭ.

Sunt poemele singurătățiĭ, ale uneĭ visărĭ cuminte, ale uneĭ iubirĭ potolite — dar puternice.

Le soir arrive lent et d'ombre emplit la chambre;
C'est la minute exquise où l'on aime être deux;
Les mots, plus confiants, épellent des aveux,
Tandis que pleure, au loin, la brise de Septembre.

Les contours assombrisont un charme flottant,
Plus intime et plus doux, qui ravit et qui touche;
Le flot des souvenirs se presse sur la bouche;
La main cherche dans l'ombre une main qui se tend.

Ah! combien tu m'est lourd, silence pitoyable,
Que ne vient alléger nul murmure discret;
Les choses même ont l'air de se dire un secret,
Et je n'ose allumer ma lampe sur la table.

En vain nous te cherchons, solitude, ma soeur,
Ton calme pèse au front, *qu'un rêve lointain frôle;*
Il nous faut pour pleurer le creux doux d'une épaule,
Et de l'amour humain pour guerir notre coeur.

spune, cu o sinceritate fermecător de naivă poeta.

Singurătatea — cu bucurii puține, cu multe durerĭ, — e cântată, preamărită sau blestemată, în fiecare stih.

Este lămuritoare — pentru simțirea, ca și pentru scrisul d-neĭ Sandry, — această gingașe poemă, cea maĭ bună din volum — intitulată „Solitude".

Actrița — deprinsă cu lumina orbitoare a rampeĭ, cu aplauzele, cu frământarea dintre culise — este totușĭ — sau *tocmaĭ de aceea* — poeta înțelegătoare a nuanțelor tăceriĭ.

Incă una din ciudățeniile fireĭ.

„Litanies" sunt versurile uneĭ singuratece, scrise pentru singurateci.

Andrei Braniște

Autorii și Casele de Editură car vor să li se anunțe volumele, le pot trimite în dublu exemplar pe adresa: Secretarului Adevărului Literar și Artistic. Palatul Advărului, Str. Sărindar, 14.

Cărțile

Andrei Braniște

„Suflet de Femee" Socec.

Andrei Braniște, e un critic, un critic impresionist, ca d. Lovinescu. Cu mai puțină cultură clasică de cum ni se înfățișează veșnicul candidat la o catedră universitară, are mai mult talent și scrie mai bine ca d. Lovinescu.

D. Braniște mai face și literatură pură, tot ca d. Lovinescu, dar simte mai mult și e mai agreabil în povestirile sale.

M'am ferit totdeauna de literatura criticilor, cum te ferești de guturai. Oamenii aceștia puși să găsească cu dinadinsul petele din soare, să sistematizeze și să eticheteze literatura altora, introduc sistemul lor de critică în opera lor de imaginație.

Și-atunci devin anoști și pedanți. Ca să nu cadă în păcatele acelora pe care îi cercetează, cad în altele, ca omul care ferindu-se să nu calce în noroi, cade într'o groapă, și-atunci păcătuesc împotriva bunului simț literar.

Inchipuiți-vă un roman de d. Mihalache Dragomirescu. Nu vorbesc de-ale d-lui Lovinescu, le-ați văzut, ba poate v'a împins piaza rea să le citiți.

Un singur critic face o excepție la regula de mai sus: Jules Lemaitre. A văzut paiul din ochiul altuia și n'a vrut să vadă bârna din ochiul lui. Deaicea tot farmecul literaturei sale. Scriitorul se dă cu totul, — cu defectele și calitățile sale. Dacă simțul de autocratică e necesar omului care concepe și creiază, rigurozitatea și severitatea cu care judeci opera altuia e cu desăvârșire dăunătoare când o judeci pe a ta.

Andrei Braniște face parte din cei care nu se judecă cum judecă pe alții, și ne-a dat o culegere de schițe, care sunt cele mai bune din câte s'au scris de vre-o câțiva ani.

Lăsând la o parte proza încâlcită a d-lui Rebreanu, care cu tot sunetul tobelor nu va izbuti să pună pe „Ion" al d-sale, alături de superbul roman al d-lui Dem. Teodorescu „In cetatea idealului", literatura noastră n'a produs în ultimii ani pagini mai frumoase ca acelea din „Ispășirea" sau „Nesimțitorul" de Andrei Braniște.

Braniște este un adânc observator al amănuntelor. Uneori întrece marginile îngăduite chiar realizmului în artă, cum ar fi în „Despărțire", dar i se iartă totul pentru felul cum își prezintă personagiile și pentru dialogul viu, prins după natură, care denotă pe un autor dramatic ascuns în dosul rândurilor unei nuvele.

Viața de pension, culisele unui teatru, cabinele artiștilor sunt redate cu o mare putere de adevăr. Păcat că d. Braniște vede sufletul femeii printr'o prizmă ciudată. Pentru domnia-sa lumea este o imensă cloacă, în care femeea își găsește un adăpost confortabil. Am impresia că Andrei Braniște a cercetat anumite suflete și o anumită parte a acestor suflete. Când se va hotărî să cerceteze și alte aspecte ale imensei comedii ce se numește „lumea", va putea cu realul talent pe care îl posedă, să scrie lucruri menite să-l consacre definitiv.

a. d. h.

Alexandru T. Stamatiad

„Mărgăritare negre" Arad

Capitaliștii, după o viață de muncă, se hrănesc la un timp cu venitul trecutului. Tot astfel, d. Stamatiad trăește din amintirile trecutului. De aci, beneficii ușoare de inspirație, ceva mai puțin prozaice desigur decât beneficiile capitaliștilor.

D. Stamatiad ne dă 95 de pagini de aduceri aminte. Spre a ne servi chiar de rândurile poetului, d. Stamatiad nu ne cântă decât:

Aceleași veșnici primăver
Aceleași toamne îndoliate;
Aceleași flori mirositoare
Și frunze pale ruginite:
Aceleaș zile monotone,
Și melodii obositoare.

pe cari bine înțeles poetul le văzuse de mult. Mircasma aceasta a amintirilor nu'i dă pace un minut. Gura de caisă aromată a iubitei, sau ochii ei albaștrii ca marea își fac loc cu impetuozitate în filele poetului. N'am avea nimic de zis contra, dacă motivele de inspirație devenind prea obositoare, nu i-ar inspira pe lângă imagini frumoase, unele de calapodul următor:

Cum trece de repede viața
Mai repede trece iubirea!

Sau următoarea, mai puțin profundă ca gândire, dar mai patetică:

Coboară toamna 'ntunecată
Mi-e tineretea sfâșiată.

Făcându-ne datoria de cronicari și înregistrând scăderile, vom releva și calitățile. Cum însă calitățile sunt prea multe nu le putem înregistra în micul spațiu de care dispunem. Le semnalăm numai:

Pierduta Poemă

Ce dor mi-e de tine, iubito,
Pierdută în țări departate, —
Deapururi pierdută poemă
Cu versuri sculptate.

Ce dor mi-e de tine, iubito,
Cu gura caisă-aromată, —
Cu ochii albaștri ca zarea
Albastră, curată.

Ce dor mi-e de tine, iubito,
Cu zâmbetul alb de zăpadă, —
Cu părul mătase de aur
Ce curge'n cascadă.

Ce dor mi-e de tine, iubito,
Cu mersul sglobiu de gazelă, —
Cu vorba suavă și fină
Ca fina dantelă.

Ce dor mi-e de tine iubito,
Cu brațele suple, rotunde,
Cu triste și calde săruturi,
Ca marea, profunde.

Ce dor mi-e de tine, iubito,
Cu sufletul tău de regină, —
Cu mâinile pure și albe
Ca alba lumină.

Ce dor mi-e de tine, iubito,
Pierdută în țări departate. —
Deapururi pierdută poemă
Cu versuri sculptate.

A. Nora

„Femeea așa cum e"

D. Nora este un misogin talentat.

Ca Strindberg de exemplu, dacă se păstrează bineînțeles proporția în ce privește calitatea talentului. Strindberg vedea în femee un instrument de plăcere, o ființă perversă care omoară sufletul și voința bărbatului. Misogismul său era întemeiat pe prima sa deziluzie în căsnicie.

Nu știm care au fost motivele d-lui Nora cari l'au împins la misogism. Nici nu le căutăm. Destul că autorul vede în femee un element rău, creiat numai pentru căutarea și potolirea poftelor trupești, elemente cari duc de râpă pe bărbat. Pentru a'și susține teza, d. Nora ne dă și câteva fapte. Sunt monstruozitățile sensuale ale unei croitorese, ale unei doamne din lumea bună, etc.

Apărătorii femeii vor contesta veracitatea acestor fapte. Și pe drept cuvânt. Trăim o epocă în care până și documentele sunt contestate, dar simplele afirmații. Și apoi se va zice, tot pe drept cuvânt, dece d. Nora, în loc să înceapă dela cocota X. și să sfârșească la nobila doamnă Z, nu a început dela Cornelia mama Grachilor și a sfârșit la contemporana Isadora Duncan, exemplu de virtute? Ar fi văzut ușor că femeia nu este așa cum o crede.

Nu discutăm felul de a vedea a d-lui Nora. Noi respectăm părerile. Afirmăm însă că volumul d-sale va da naștere la multe discuții. Acesta îi și este scopul, deoarece felul în care se prezintă volumul, nu trădează nici o intenție a autorului de a face literatură. O operă sinceră și nimic mai mult.

T. Ș.

Insemnări

Numărul viitor al

„Adevărului Literar și Artistic"

Apare **Joi 6 Ianuarie**

Acest număr tipărit în 8 pagini (număr dublu) este

Numărul de Crăciun

cuprinzând o bogată materie literară și artistică semnată de fruntașii noștri colaboratori.

Numeroase ilustrațiuni

Mademoiselle Marco Vici

O cunoașteți? Citiți numele ca și cum ar fi un singur cuvânt și veți avea o surpriză. Puneți-i înainte pe „Mirella" și ați ghicit șarada pe care v-o ofer.

Mirella Marcovici! Apariția fantastică și vaporoasă de pe calea Victoriei. Imbrăcată în roșu, în verde, în albastru! Prietena unui pseudoliterat care și-a petrecut vremea printre dobitoace. A făcut conservatorul și se spunea despre dânsa că ar avea talent dar e *mai ales* frumoasă. Intr'o zi în căutarea unui angajament s'a apucat să joace. A fost o reprezentație penibilă. Se gândise să apară în contesa de Chabran din „Modelul" (La femme nue) de Bataille. Rolul fusese creat la Național de Maria Filotti și imediat s'au făcut comparații în dauna proaspetei interprete. Juca alături de o altă debutantă, d-ra Dora Leister, care întrupa pe Lulu,—Lulu al Tinei Barbu.

Critica a fost oribilă. Mirella Marcovici a plecat la Paris, zice-se, ca să facă cinematograf.

De-odată ne pomenim cu numele ei în ziarele franțuzești și pe afișele teatrului Marigny unde se reprezintă „Atlantida" de Henri Clerc după celebrul roman al lui Pierre Benoit. Nu figurează, nu joacă un rol de mâna doua, ci joacă pe însăși *Antinéa* eroina romanului și a piesei. Cei care cunosc Atlantida își dau seama de ce este și trebue să fie voluptoasa și cruda regină din Hoggar.

Mirella Marcovici joacă pe Antinea. Iată ce scrie despre dânsa Adolphe Brison în critica din „Le Temps":

„M-lle Marco Vici nous a fait admirer sa beauté sculpturale et nous a remués par sa férocité instinctive et le réalisme de son jeu"...

Premiul Goncourt

Anul acesta, Academia Goncourt, s'a reunit precum îi este obiceiul la un dejun, pentru a acorda premiul de 5000 de franci celui mai bun roman apărut în ultimul timp, ale cărui tendințe și a cărui literatură se potrivesc cu intențiunile marelui testator.

„Cei zece" care sunt chiemați să judece, au acordat premiul lui Ernest Pérochon, absolut necunoscut, pentru romanul său **Nêne**, editat la Niort. Autorul este un simplu învățător din satul „Deux Sèvres".

Povestiri pentru copii

Pentru copii apare o bibliotecă întitulată: *Cărțile de aur ale copiilor și ale tinerimii*, din care zilele acestea vom avea *„Povestiri pentru copii de Leon Tolstoi"*, frumos și literar traduse de poetul A. Toma. Rare ori o minte dumnezeiască și totuși naivă și simplă a chiemat copiii la sine cu atâta duioasă drgoste ca marele romancier și moralist Tolstoi. Traducerea poetului Toma stă la înălțimea originalului. O recomandăm cu toată căldura, părinților, care vor să pună în mâna copiilor o lectură folositoare și educativă.

Cine este Perochon?

Imediat după decernarea premiului Goncourt, toată lumea a vrut să știe cine este fericitul premiat. Iată în privința lui câteva amănunte interesante:

Perochon, învățătorul din „Deux Sèvres" a scris pentru el, în orele libere romanul „Nêne". Povățuit de prieteni autorul și-a căutat un editor, dar editorii sunt oameni dificili. Aleargă după nume, n'aleargă după talente. Purtat cu vorba, învățătorul din „Deux Sèvres" și-a tipărit romanul pe cheltuiala sa. Acuma „Nêne" a fost premiat și criticii laudă talentul de povestitor realist al autorului, iar editorii s'au prezintat ca să-i scotocească prin sertarele mesei de lucru.

Unde a publicat Iușchievici?

„Viața Românească", în ultimul său număr, publică un fragment dintr'o scriere de Simeon Iuschievici, cu o notiță la „Miscellanea", din care cităm următoarele rânduri:

„Refugiat din Republica Sovietelor, și în drum spre Apus, d. Iuschevici ne-a făct onoarea să ne viziteze. Cu această ocazie ne-a cedat o sumă din lucrările sale inedite, care vor apărea, așa dar pentru prima oară, în „Viața Românească".

Credem, că se înșeală excelenta revistă dela Iași. Simeon Iuschievici în trecerea sa prin țară, a publicat primele sale lucrări inedite în *Adevărul Literar și Artistic*. („Cântec de toamnă" în nr. 1 și „Vin de Crimeea" în Nr. 3: O altă schiță va apare în numărul de Crăciun).

Nădăjduim că în numărul său viitor, „Viața Românească", va face cuvenita rectificare.

O revistă nouă în Ardeal

La 1 Ianuarie 1921 va apare în Lugoj, de două ori pe lună revista literară-științifică „Zorile". La această revistă vor colabora toți scriitorii bănățeni și o seamă de scriitori din întreaga țară.

Din lumea sporturilor

Ecouri Hipice

Dela terminarea sezonului de toamnă și până acum am avut de înregistrat următoarele achiziții:

D. Louis Mortier a cumpărat pe Filfison și Aninoasa dela d. col. Răzvan; pe Ypres al d-lui locot.-col. Filip Iacob și pe Vicleim al d-lui C. Olmazu.

Rohatyn al d-lui căpit. Bălteanu a fost vândut d-lui N. N. Hârjeu.

Bandi, Simpl și C. C. O. au fost vânduți d-lui Jean Verdier.

* * *

Din Austro-Ungaria s'au făcut următoarele cumpărături:

D. C. Olmazu a cumpărat pe *Istros*, armăsar de doi ani din Sly. Fox și Stopgap și pe Fantomas, tot de doi ani din Fanthome și Saintly II.

D-nii V. și C. Maltezeanu au cumpărat pe *Defensor* armăsar de 2 ani din Carabas și Fary Sands; Wunderbarhen 2 ani, din Bony și Patria; Iberus, armăsar de 2 ani din Sly Fox și Barbara; Durdaneh, eapă de 2 ani din Veles și Cavalcade; Snyosz, armăsar de 4 ani din Slieve Galion și Lolo; Nyil armăsar de 4 ani din Adam și Nautycal; Parad armăsar de 4 ani din Pardon și Csaké; Berohan armăsar de 3 ani din Beregwoelgy și Rohany; Collega, armăsar de 3 ani din Gascony și Cromdale și Mihrunah eapă de 2 ani.

D-nii Maltezeanu au mai cumpărat pe Fruntzberg și Hermada cari au murit; primul pe drum, iar a doua în București.

Caii d-lui Olmazu sunt încă la Viena, cei ai d-lor Maltezeanu au sosit în țară și împreună cu dânșii a fost adus și Ambos armăsar din Mokan și Abricotine al d-lui R. Otulescu.

ALERGARILE DE TRAP

Programul de azi

Grupa de încurajare: Logofăt, Banul, Fulger, Debiut, Neptun, Japonica.

Grupa III: Nabat, Osman, Tania, Pădurar, Sapfir, Jar Ptița.

Grupa V: Kadet, Elza, Prosceai, Jianul, Tania, Banat, Carol Tref.

Grupa IV: Dalila, Skomoroh, Nabat, Osman, Zviodoșca, Ieroșca, Samum.

Handicap No. 3: Jin 1500, Primar 1510, Prosti 1520, Jitica 1525, Elza 1550, Tania 1570, Carol Tref 1580.

Grupa Extra: Nabat, Jar Ptița, Jianu, Jidofcuța Draga, Osman, Dalila, Pădurar, Vânt, Domnescu.

Grup VI: Sapfir, Prosti, Knit, Fa, Dracon, Timella.

Handicap No. 1: Vânt 1500, Lesnoi Țar 1510, Kadet 1510, Sapfir 1510, Jocaste 1510, Berendei 1515, Carol Tref 1520, Jidofcuța Draga 1520, Jigania 1525, Zviozdoșca 1535.

Comrad

Academia Liberă de Pictură

Ce ne spune pictorul Verona

Asociația „Belle-Arte", înțelegând să-și realizeze la timp și cu prețul oricărui sacrificiu punctele ce și-a propus prin statutele de organizare și regulamentul de activitate, în vederea prosperării artei în țara noastră, ținzând la stabilirea unei strânse legături sufletești între tinerii începători, elevi, absolvenți, profesori, artiști, și publicul amator, a găsit de a sa datorie nu numai să se gândească, ci să și lupte cu avântul tinereții la înjghebarea unei Academii libere de pictură, sculptură și artă decorativă.

Academia și-a deschis cursurile în ziua de 6 Decembrie sub conducerea artistică a pictorului A. G. Verona, unul din cei mai mari pictori ai țării noastre.

In dorința de a cunoaște și mai bine chipul cum s'a înjghebat această asociație și scopul frumos pe care îl urmărește, ne-am adresat d-lui Verona, care ne trimite următorul articol:

Intorcându-mă dela țară, au venit la mine domnii Horia Igiroșanu, președintele Asociației „Belle Arte" și Virgil Condoiu, secretarul aceleiaș asociații, pentru a mă ruga să primesc direcțiunea artistică a unei Academii libere de Arte frumoase. M-au asigurat că nu voiu avea nici o dificultate în alcătuirea ei administrativă, de oarece asociația are un bun local amenajat pentru acest scop și că mulți elevi s'au înscris pentru a urma studiile.

Fiind obișnuit să aud multe proecte precum și atâtea lucruri folositoare cari rămân nerealizate, am răspuns că voiu vedea cum se prezintă instituția pentru a primi definitiv conducerea ei.

Trebue să vă spun că primind această sarcină mă supun unui mare sacrificiu material, căci neavând nici o slujbă dela Stat sau vre-o sinecură, voi fi obligat a da în timpul meu destinat unei munci încordate. Mai important însă este răspunderea morală care îmi va cauza multe griji pentru realizarea unui vădit progres.

M-am dus să văd ceeace nu mi-se părea aevea și am fost uimit de ceea ce poate face entuziasmul tinereții. Am găsit un local mare, spațios, cu lumină de sus, cum nu are Statul nici aici, nici în Iași, în școalele de Belle-Arte,—un atelier-școală, cum sunt cele din străinătate prevăzut cu toată amenajarea specială: padium, mese, chevalete, sobe, lumina electrică, etc.

Dar mai cu seamă am găsit un entuziasm la toți cei prezenți — și erau mulți — ceeace m'a hotărât imediat să primesc conducerea artistică a acestei Academii, văzând posibilitatea de a îndruma cu experiența muncii mele pe cei grupați în jurul ei.

Aici trebue să atrag atenția că îndrumarea care o dăm este în direcție *pur artistică* și noi, în Academia liberă, n'avem a face cu *diplome*, căci știu prea bine cât valorează în artă diplomele și chiar cele mai înalte medalii sau titluri.

Natura că n'avem intenția să formăm profesori de caligrafie și desen. Aceasta rămâne în sarcina școlilor Statului.

Cei care vin să lucreze, mulți înscriși la cursul de seară, sunt în bună parte eșiți din școala numai de Belle-Arte a Statului, — eșiți în împrejurări pe cari le-ați aflat, probabil, ca și mine.

Eu cred că d. Mirea, directorul școalei de Belle-Arte, care este un adevărat artist, din cauza împrejurărilor nu a putut remedia unele neajunsuri — ceeace e regretabil, căci Statul are posibilitatea și sfânta datorie de a face mai mult pentru cultura artistică în această țară, decât inițiativa privată, alcătuită în acest caz de un grup de tineri entuziaști.

Știți prea bine cât de puțin s'a făcut și se face pentru artele plastice din partea Statului. Asta se datorește faptului că în țara românească, unde toată activitatea e legată de politică — artistul este considerat ca ceva cu totul nefolositor și tratat cu indiferență, dacă nu cu dispreț.

Deși Arta n'are de scop de a educa, dându-ne virtuțile morale ale societății burgheze (societății cum e astăzi alcătuită) din *ea* însă *se desvoltă o virtute mult superioară celorlalte*, superioară chiar simțului religios, pentru Patrie, familie, etc., căci *artă combate vulgaritatea din care isvoresc toate relele* care nu caută decât satisfacerea *instinctelor* josnice pe când *Arta cunoaște tendința spre perfecțiune, spre ideal.*

Dacă mă întrebați cum înțeleg să conduc această instituție vă voiu răspunde că în această privință mă deosebesc de felul cum se lucrează atât aci, cât și în toate școlile din străinătate, cunoscând pe cele mai importante. Am observat, — și aci insist mai mult, — că nu se dă nici o importanță îndrumărei sufletești, nu se ține seamă aproape nici odată de însușirile speciale fiecărui elev, pentru a-l îndruma în direcția firei lui și a nu-i impune un procedeu sau o rețetă. Așa de pildă la primul curs ținut de mine, în mijlocul noilor mei prieteni, le-am spus să nu țină seamă de altceva decât de a păstra instinctul lor așa de pur pentru ceea ce simt, încât să le *fie posibil a scoate la iveală esențialul și a caracteriza puternic ceeace văd, — deci a face operă de artă.*

Am început și voiu continua a face cursuri de compoziție și după sărbători voiu începe un curs despre mișcarea în artă.

Fiind „plain-air-ist" pasionat sper că voiu putea comunica prietenilor mei ceva din dragostea ce o am pentru splendoarea naturei, studiind afară: nudul, figuri, animale, etc. Din programul nostru de studii veți afla intențiunea noastră de a lucra mult și cu folos.

Sunt fericit că am găsit o pleiadă de tineri cari au acelaș cult, acelaș ideal în artă „dragostea de natură și traiul în intimitatea ei".

Curentul „plain-air-ist" atât de slab la noi și de rău înțeles pare a lua o mare însemnătate, prin această mișcare tinerească.

Toată această întreprindere eminamente folositoare este făcută cu mari sacrificii bănești pentru asociația elevilor și grija care o port pentru bunul mers al acestei instituții nu poate să dispară. Am speranța că iubitorii de artă și mecenii vor încuraja pe elevi, creiând burse de voiaj în străinătate, subvenții, etc. căci o încurajare materială pentru acei ce merită poate avea consecințe mari pentru desvoltarea Artei la noi în țară.

Cred că am spus prea multe și că trebuie să las rezultatelor la cari mă aștept, să convingă pe toată lumea ce importanță va avea această instituție în desvoltarea artistică în țara noastră.

Artur Verona

27 Dec., 1920.

Cortina

In țară

Teatrul Național a jucat cu succes două drame originale. Atât **Cain** de d. Sabaru, cât și **Prejudecata** de d. Romulus Voinescu s'au bucurat de o bună interpretare și de o bună primire din partea publicului.

Două cazuri de conștiință suil analizate de doi autori cari se dedică pieselor **a thèse** a adus din nou în discuție chestiunea dacă un judecător, trebue să aplice legea, când inculpatul este chiar fratele său. Abilitatea cu care d. Sabaru a găsit soluția sfârșind prin nebunia celui ce trebue să aplice legea, denotă o preocupare dramatică a autorului, dar în nici un caz nu este cea mai fericită soluție.

Acelaș lucru s'ar putea spune și d-lui Voinescu, care mai uman și mai verosimil, n'are ușurința tehnică a confratelui său de pe afiș.

Piesele „a thèse" sunt teoreme care trebuesc demonstrate. Soluția trebue totdeauna să fie precisă.

Se repetă „Regele Lear" și „Pleacă Berzele" de d. Minulescu.

Teatrul Regina Maria, (compania Bulandra) a reluat vechiul succes din stagiunea trecută. **Prometeu,** tragedie de Victor Eftimiu, operă definitivă, clasică prin puritatea ei, rodul unei maturități ce conține pe lângă o mai accentuată adâncime de cugetare, o reală intuiție teatrală.

Se repetă Hoții de Schiller.

In sărbători se vor juca succesele stagiunei de până acuma: **Samson, Trecutul, Marchizul de Priola, Coșul Negru** și **Păianjenul.**

La Cluj, teatrul românesc de sub conducerea d-lui Zaharia Bârsan a jucat **„Trandafirii Roșii"** de Zaharia Bârsan cu d-na Bârsan în rolul principal.

Compania ungară de dramă și comedie a jucat în teatrul orășenesc dela Arad **Prometeu** de Victor Eftimiu, în traducere ungurească. Vor urma: **Manasse** de Ronetti Roman și **Păianjenul** de A. de Herz.

In străinătate

Don Juan este eroul piesei lui Henry Bataille „L'Homme a la rose" despre care ne-a scris corespondentul nostru din Paris. Legendarul amorez a inspirat pe toți poeții lirici și a fost o veșnică obsesie a poeților când au făcut teatru.

In manuscrisele rămase dela Edmond Rostand s'au găsit câteva acte dintr'o nouă piesă a autorului lui „Cyrano" în care e vorba despre Don Juan. „L'Illustration" va publica în curând această nouă comoară de versuri admirabile.

Atlantida de Pierre Benoit este romanul care după „Le Feu" al lui Barbuse a făcut cea mai mare vâlvă în timpul din urmă. Povestea acelei regine, care în regatul ei din Hoggar răzbună reginele din toate timpurile, ucigând pe bărbații ai căror strămoși le-au înșelat, a ispitit pe căutătorii de filme senzaționale și pe directorii teatrelor.

Henri Clerc a scris trei acte concentrate, din romanul Antineei și a jucat piesa cu mare succes la teatrul Marigny. In ea joacă Galipaux pe faimosul savant Mesge, iar cruda și frumoasa regină este interpretată de o compatrioată a noastră, d-ra Mirella Marcovici.

La **Renaissance** se reprezintă cu Cora Laparcerie, o nouă piesă în versuri de Jacques Richepin cu muzica de scenă de Tiarko Richepin.

„La Matrone d'Ephèse" este punerea în scenă a unei povestiri foarte mult cercetată pe vremuri. Insuși La Fontaine a scris-o cândva. E născocită de Apulius și a fost speculată de Pierre Brinon, Fatouville, La Motte Hoodard, Fuzetier.

Praxigora, văduvă nemângâiată, își pune în gând să nu mai părăsească mormântul în care e îngropat soțul ei. Tot acolo, lângă mormântul acela, un soldat păzește trupul unui condamnat la moarte prin ștreang. Praxigora cade în brațele vânjosului soldat, dar în vremea când se lăsau legănați de plăcerile dragostei cineva fură trupul executatului. Ce e de făcut? Pentru neîmplinirea datoriei, soldatul va fi osândit să ia locul celui care-a fost furat. Praxigora găsește soluția și atârnă de ștreang cadavrul soțului, lângă care își pusese în gând să plângă liniștită.

Ca o reacțiune împotriva sistemului de a se reprezenta operete „lejere" cu femei goale și bărbați mai mult sau mai puțin îmbrăcați, teatrul Mogador, a reluat operetele lui Planquette și Offenbach.

S'a cântat cu mare succes „Madame l'Archiduc" cu libretul de Halevy și muzica inteligentă de Offenbach. Scrisă la 1874, cu acțiunea la 1820 în ducatul de Parma, opereta este o șarjă, în care satira străvezie ne arată moravurile celui de-al doilea imperiu.

Edmée Favart are succese mari în rolul principal.

Revistele

La Revue Mondiale

(15 Decembrie)

Shakespeare continuă să pasioneze lumea. Chestiunea dacă el este autorul pieselor lui... Schakespeare, sau nu e el, va dura cât lumea, pentru că nimeni nu va putea deslega marea problemă, „cea mai mare problemă literară" cum o numește *James Thiney Baxter*, unul din cei mai aprigi susținători ai teoriei baconiene. Din când în când apare câte un naiv care își închipue să lumineze chestiunea, aducând probe noui și dovezi, care nu se pot menține multă vreme la suprafața unei discuțiuni serioase. De altfel este chiar copilăresc să ne închipuim, că ne-am lăsa ușor ademeniți dacă într'o zi s'ar dovedi cu probe irefutabile, că Shakespeare, nu e Schakespeare.

Chestiunea cu Bacon datează dela 1847. Cei mai aprigi baconiști n'au putut dovedi nimic, căci orcât de serioase și de puternice ar fi argumentele lor, partizanii lui Shakespeare răspund cu aceiași tărie spulberând orice comentarii.

Orwen Orville, la 1911, a crezut să găsească într'o carte apărută la 1638 întregul adevăr. Se spunea acolo că Bacon ar fi îngropat în albia unui fluviu o ladă cu toate manuscrisele. A râs toată lumea și nici nu s'au făcut cercetări în această direcție.

In 1913 profesorul belgian *Dembion* a scris un studiu întreg *Lord Rutland și Shakespeare*, în care încerca să dovedească definitiv că Rutland este autorul lui Hamlet. Jean Richepin, în niște conferințe ținute la „Anale" a combătut teoria și Dembion, care pare-se că nu se lasă, caută mereu argumentele hotărâtoare.

Acum în urmă *Abel Lefranc* a crezut să pună mâna pe adevărul adevărat. Cel care a scris piesele lui Shakespeare este *contele Derby*. Acest nobil englez era un savant. Muzicant, botanist, zoolog priceput în arta vrăjitoriei și a magiei; se ocupa și de teatru. *Visul unei nopți de vară* n'ar fi povestea amorurilor Elisabetei cu Leicester, dar însăși povestea căsătoriei lui Stanley cu Elisabeta Vere. Teoria, deși serioasă, a căzut în apa în care Bacon și-a îngropat lada cu manuscrise.

Thomas Looney arată că Shakespeare *cel adevărat* nu poate fi de cât *Edward conte de Oxford*, cel mai bun poet de pe vremea reginei Elisabeta. Născut la 1550, cu 14 ani înainte de Shakespeare, moare la 1604. Or, s'a dovedit că Machbeth datează dela 1606, Regele Lear de la 1607 ș. a. m. d.

Scriitorul american *Henry Watterson* revine la teoria că *Marlowe* este Shakespeare.

Bine înțeles că problema nu se va rezolva niciodată. Sunt argumente pentru și contra. Lipsa de cultură a lui Shakespeare, viața lui sbuciumată, lipsa orcărui indiciu în testamentul său, sunt amănunte care pun oamenii pe gânduri, dar nu e mai puțin adevărat că cineva care a scris lucruri atât de geniale o să admită să treacă necunoscut în lumea și pe vremea, când roadele spiritului erau atât de apreciate.

Viața Românească

(8, Octombrie)

Tânărul și apreciatul poet Al. A. Philippide publică pagini de proză nervos stilizată, în care se resimte ceva din atmosfera mistică a lui Maeterlinck.

D. Demostene Botez, autorul volumului de versuri, recent apărut „Floarea pământului", desprinde din acest volum poema „Rugăciunea nouă" una din cele mai elocvente pentru simțirea profundă și originală a d-sale.

Remarcăm „essai"-ul asupra lui Henri Barbusse, semnat de d. Aureliu Weiss.

D. Const. Stere continuă interesantul său studiu asupra cărții lui Kleynes, consecințele economice ale tratatului din Versailles.

Versuri și proză de Adrian Maniu, Al. O. Teodoreanu, Mihail D. Ralea, etc

Viața Românească

(9, Noembrie)

In afară de „Balul" deslănțat al d-nei Papadat-Bengescu, remarcăm versurile d-lui Philippide, de-o inspirație nouă — deși uneori forțată și de o factură din ce în ce mai îndrăzneață.

D. Mihail Sadoveanu semnează pagini de subtilă poezie a naturii, cari sunt apanagiul exclusiv al frumosului său talent.

Nervos și interesant studiul d-lui Paul Zarifopol asupra lui La Rochefoucauld.

Proză și versuri, de T. Vianu, Andrei Braniște, C. Savul, etc.

Bibliografia

(Decembrie 1920)

Iată o publicație excesiv de interesantă pentru iubitorii de cultură. In paginele acestei reviste sub conducerea unui comitet de specialiști, poți găsi toate noutățile apărute la noi și în străinătate. Fie care volum, e rezumat în câteva rânduri pentru ca să dea putința oricui să știe dacă îl interesează sau nu.

Literatură (romane, nuvele, poezii, teatru) pentru amatori de literatură, iar pentru specialiști, le stau la dispoziție rubricile pentru cărțile de drept și sociologie, de istorie, de artă militară. Technicienii vor găsi noutățile apărute cu privire la industrie, la construcții, la agricultură. Se mai găsesc titlul și rezumatul cărților de Filologie, Filozofie, Muzică etc.

No. 6 care a apărut acum ne-aduce o bogată materie biografică și informativă despre Macedonsky, datorită bunului poet și harnicului cercetător literar Barbu Lăzureanu.

Joc de inteligență

ȘAH

PROBLEMA No. 9

de W. Pauly. — București

NEGRU (2 figuri)
Re1, Ne4.

ALB (8 figuri)
Re3, Td3 și f3, Pc4, d5, e2, f5 și g4
Alb trage și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 10

de W. Pauly.—București

Alb (8 figuri): Re4, Tb7 și h7, Ce5, Pb5, d5, f5 și h5.
Negru (5 figuri): Re8, Tb8 și h8, Pd7 și f7.
Alb trage și face mat în 2 mutări.

Soluțiunea Problemei No. 1

(Löwenton)

Alb: Rd7, Ta5 și f6, Pa6 și b3.
Negru: Ra7, Cf4, Pb7.
Mat în trei mutări.

1. Tf6—b6!. Ra7×b6; 2. a6—a7, C~; 3. a7—a8C+ mat.
1. . . . ., C~2. a6×b7+, Ra7×b6; b7—b8T+ mat.
1. . . ., b7×a6; 2. Ta5×a6+ mat.
1. . : ., ~; 2. a6×b7, ~; 3. Ta5—a8+ mat.

Dacă 1. Rd7—c7 sau c8, a7—a6, dacă 1. a6×b7+, Ra7×b7; 2. Tf6—f5, Cf4—d5, iar dacă 1. a6×b7+; Ra7×b7; 2. Ta5—b5+, Rb7—a7 și nu mai e mat în a treia mutare.

Am primit soluțiuni exacte dela d-ra Aura Bujiganu și d-nii: Oscar El., Micu Herzendorf, Marcel Rosenzweig, Victor Tocilescu, București; Eugen Brote, Brașov; M. Hirschenbein, Câmpina; Vasilie Glavcev, Petre Imas, Chișinău; S. S. Israilovici, Odobești.

Soluțiunea Problemei No. 2

(Ellerman)

Alb: Re8, Da1, Tf8, Cf5 și g5, Nh1 și h6, Pb7 și h3.
Negru: Rf4, Tb5 și e3, Nd2 și d3, Pc2, c6 și h4.
Mat în două mutări.

1. Da1—g1!, Tb5—e5+; 2. Cg5—e6+ mat.
1. . . ., Tb5×f5 sau Nd3×f5; 2. Cg5—f7+ mat.
1. . . ., Nd3—e4: 2. Cg5—f3+ mat.
1. . . ., Rf4—e5 sau Nd3—c4; 2. Dg1—d4+ mat.
1. . . ., Nd2—e1; 2. Dg1—e3+ mat.
1. . . ., ~; 2. Dg1—h2+ mat.

Am primit soluțiuni exacte dela d-nii David Löbel, Botoșani; Eugen Brote, Brașov; Oscar El., Emil Grigoriță, Micu Herzendorf, I. Linaru, Marcel Rosenzweig, Valentin Saxone, Ionel Stănescu, Victor Tocilescu, București; M. Hirschenbein, Câmpina; Vasilie Glavcev, Petre Imas, Chișinău; Ioan B. Florescu, Craiova; I. Kestenbaum, Hârlău; T. Biaj, comuna Mastacău, județul Neamțu; C. Gheorghițoiu, Piatra-Neamțu; S. S. Israilovici, Odobești.

PARTIDA No. 5

Jucată la Paris în 1859

Alb: P. Morphy. — *Negru:* S. R...

JOCUL CELOR 2 CAI

1. e2—e4 e7—e5
2. Cg1—f3 Cb8—c6
3. Nf1—c4 Cg8—f6
4. d2—d4 e5×d4
5. 0—0 Cf6×e4
6. Tf1—e1 d7—d5
7. Nc4×d5 Dd8×d5
8. Cb1—c3 Dd5—h5
9. Cc3×e4 Nc8—e6

Mai tare Ne7, urmat de 10) Ng5; Ne6; 11) Cd4; Dd1; 12) Ta×d1; dacă 11) ...Ng4; 12) f2—f3; 0—0—0; 13) f×g4; Dg6; 14) Ce6; Dc6; 15) Dc1.

10. Ce4—g5 Nf8—b4
11. Te1×e6+ jocul plin de combinații al lui Morphy, începe să se manifesteze.
11. f7×e6
12. Cg5×e6 Dh5—f7
13. Cf3—g5 Df7—e7
14. Dd1—e2 Nb4—d6

Dacă 14) . . . . Rd7, jocul ar fi urmat 15) Dg4; Ce5; 16) Dd4+; Nd6; 17) Nf4; Cc6:

Sau: 15) Dg4; h5; 16) Df5 cu situație superioară.

15. Ce6—g7+ Re8—d7

Rău Rf8; 16) Ce6+; Rg8; 17) Ng5; Dd7; 18) Nf6 etc.

La Rd8; 16) Dg4; Ce5; 17) Dd4.

16. De2—g4+ Rd7—d8
17. Cg5—f7+

Inceputul unei geniale combinații de mat.

17. De7×f7 forțat
18. Nc1—g5+ Nd6—e7
19. Cg7—e6+ Rd8—c8

Dacă Rd7; 20) Ce5+

20. Ce6—c5+ Rc8—b8
21. Cc5—d7+ Rb8—c8
22. Cd7—b6+ Rc8—b8
23. Dg4—c8+ Th8×c8
24. Cb6—d7+ Mat.

P. I. Negreanu
Lt. I. Gudju

Asupra tuturor cărților trimise la redacție, se vor face dări de seamă în cele mai apropiate numere ale Adevărului Literar și Artistic.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

„VICTORIA"
RHUM-COGNAC
tot ce este mai bun
Reprezentanți: Lazar L. Sanft & Co
Strada Mărăști 2 - București

Pentru anunciuri Concesionari esclusivi Agenția de Publicitate Carol Schulder & S. Berger, Karagheorghevici 9, Et.